25րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6907 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1908 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՌԱՄԱԶԱՆ 1326 7 Octobre 1908 25me année N. 6907

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԱՂԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.ս.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար Երկիրներու համար տարեկան 35 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره ولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԻՏԷԱԼԸ

He who shuts others out, shuts himself in. E. C.

Գեղեցիկ ու մեծ ժամը որ Թուրքիան կ'ապրի այսօր՝ պարտք կը դնէ ամենուս վրայ, մանաւանդ վարիչ դասակարգերուն վրայ, ամբողջ գիտակցութիւնը արթնցնելու այն չքեղ ճակատագրին որով աստուածները կը փորձեն մեզ այսօր։ Պարզ յեղափոխութիւն մը չէր որ պատմականօրէն կը կրկնուէր մեր աչքին առջեւ։ Եզական գործ մըն էր, անկրկնելի մարդկային գեղեցկութեամբ, որ կատարուեցաւ օսմանեան խղճին գեղեցկագոյն մէկ վայրկեանին։ Մեր ազատագրուած հայրենիքը որուն հոգիին մէջէն անցաւ մեծութեան այս շունչը պիտի ունենայ անշուշտ իր տիտանեան քերթողը որ յաւիտենական վանկերու մէջ պիտի երգէ փառքը Գաղափարի հոյակապ մարտիկներուն որոնց կը պարտինք մեր վերածնունդը։ Մեր խանդավառութիւններուն, մեր գորովալից եղբայրութեանց, մեր հաւաքական կոչերուն, մեր յոյսերուն ու հաւատքին մէջէն պիտի ծնի Անիկա, որ ոսկեղէն ու բոցավառ ձեւերու մէջ պիտի խտացնէ հոգեկան փոթորիկը որով ազգ մը իր վեհապետութեան տիրացաւ։

Անիկա ապագային գործն է, խորհրդով լեցուն։ Մեր մտահոգութիւնը պէտք է սեւեռուի ներկային վրայ։ Այս վերածնունդը, այս նոր կեանքը որ մեզի կը վերադարձնէ մեր մարդկային էն թանկագին իրաւունքները, անգնահատելի ու նուիրական սկզբունքը անհատական անկախութեան, միեւնոյն ատեն մեր վրայ կը հարկադրէ նոյնքան թանկագին ու հաւասարապէս նուիրական պարտքեր։ Մեր իրաւունքներուն չափովը բաղդատուած են մեր պարտքերն ալ։ Ազատ մնալու համար, ազատ ապրելու համար, ազատական նկարագիրներ պէտք են։ Որչափ բարձրանանք, այնչափ կը մեծնայ անկումի վտանգը։ Անհատի նոր ու բարձրագոյն յղացում մը կայ առջեւնիս։ Պիտի ունենանք սպարտական ոգին որ անհրաժեշտ է մեր ամենուս տան, օսմանեան տան, պահպանումին ու բարգաւաճման համար։

Մեծ ու ներդաշնակ ամբողջի մը կը ձգտինք։ Անհատապէս անկախ՝ հաւաքականօրէն սպասաւորներն ենք եղբայրական հայրենիքի մը։ Կրօնքի ու ցեղի տխմար խտրութիւնները ա՛լ չեն կրնար մեզ համար գոյութեան իրաւունք ունենալ։ Պէտք չէ որ գոյութեան իրաւունք ունենան։ Այն հայը, կամ այն օսմանցին որ կը մերժէ ապրիլ այս գեղեցիկ, եղբայրական ու շինիչ մտածումը, կը դաւաճանէ հասարակաց բարւոյն դէմ, հայրենիքին դէմ, ինքզինքին դէմ, իր իսկ անկախութեան դէմ։

Ո՛չ միայն սպարտական, այլեւ մանաւանդ [illegible] իտէալ մը պէտք է մեզ առաջնորդէ։ Չենք կրնար ալ ետ յամենալ եսական գոհացումներու նեղկուճուկ ճամբուն վրայ։ Ջանալով հանդերձ իրացնելու մեր անհատական կեանքին մէջ բովանդակ գեղեցկութիւնը որուն մեր խառնուածքները կարող ըլլան, ու ատոր համար իսկ, ստիպուած ենք դուրս ելլելու ինքզինքնուս, հաղորդակից ըլլալու համար ազգի մը մեծ սրտի տրոփիւնին։ Բանանք մեր սրտին դռները, լա՛յն, նոր լոյսերուն։ Նոյն իսկ անհատական կեանքերու ամբողջականութեան համար անհրաժեշտ է այս այլասիրական խոյանքը։ Առանց անոր՝ կիսակատար ու ցաւագին բան մը պիտի մնայ միշտ մեր հոգիին մէջ։ Անհատ ու հանրութիւն իրար կ'ամբողջացնեն, իրար կը բեղմնաւորեն, իրար կ'ընդլայնեն. անհրաժեշտ են իրարու կեանքին, հարկաւոր իրենց լիալիր զարգացումին ու հզօրացման։ Մեծ ամբողջները կ'արտադրեն իմացական հսկաները, մտքի ու արուեստի հոյակապ վարպետները, էն սքանչելի յղացումները։ Հզօր ու միաձոյլ միջավայրերու մէջ կը պատրաստուին անոնք, համադրական ու գերագոյն մարդերը, որ երկրի մը գոյութեան իրաւունքը կը նուիրագործեն, ու ազգի մը արմատը կ'երկարաձգեն ապագային մէջ զոր կը կանխեն ու կը ձեւակերպեն իրենց հանճարեղ ու աստուածային ձեռքերուն մէջ։

Որ և է տաղանդ, որ և է իմացականութիւն, որչափ ալ գերազանց ըլլայ, դատապարտուած է ամլութեան, մինչեւ որ իր հոգիին մէջ չզգայ իր երկրին խռովքը, մինչեւ որ ընկերական ամբողջութեան հետ միաձոյլ չապրի ամբողջին կեանքը, մինչեւ որ չհաղորդուի հաւաքական հոգիին, ու անոր բաղձանքներուն, ցաւին ու խարխափումներուն, ու մինչեւ որ չգինովնայ անոր մեծութեան երազովը։ Որովհետեւ ազգերն ալ իրենց գինովութեան օրերն ունին, սխրալիօրէն արգասաւոր, ինչպէս գրեթէ բոլոր մասնաւոր գինովութիւնները։

Անդրդուելի մնալով մեր անհատական անկախութեան գաղափարին մէջ, որ նուիրական է ու պէտք է ամէն գնով անձեռնմխելի մնայ, և զոր ոչ մէկ ոյժ ո՛չ մէկ բռնութիւն պիտի կրնայ ալ ետ բռնադատել, կարենալու ենք անջատուիլ մեր տարամերժ եսականութիւններէն, մէկ խոյանքով մը երթալու, խառնուելու համար ընկերական եսին հետ, անոր ի սպաս դնելու համար մեր գործերն ու մեր տաղանդը։ Աստուծոյ պաշտամունքը անիմաստ է ու արուեստական, մարդկութեան պաշտամունքը չիրականացուցած մեր կեանքերուն մէջ։

Զգաստանանք ուրեմն ինքզինքնուս մէջ։ Համակրութեան տիեզերական օրէնքը զոր կը պատմեն աստղազարդ գիշերները պէտք է վարէ մարդկային կեանքն ալ հասնելու համար գերագոյն գեղեցկութիւններուն ու գերագոյն ներդաշնակութեանց։ Մինչեւ հիմա գոց էին պատուհանները, մութի մէջ էինք, բացէ՛ք զանոնք տիեզերքին վրայ, ու թող մեր հայեացքները լայննան ու ողողուին լոյսով։ Տիրող ազգ մը ըլլալու համար կարենալու ենք զգալ մեր հոգիին մէջ ո՛չ թէ մէկ ցեղի, ո՛չ թէ ցեղերու, այլ ամբողջ մարդկութեան վիթխարի բաբախումը։

Ու այն ատեն մեր ազատութեան բերդը կանգնուած պիտի ըլլայ ո՛չ թէ բաներու, ո՛չ թէ օրէնքներու, ո՛չ թէ հրովարտակներու վրայ, այլ յաւիտենական հիման մը վրայ, sur l'âme même ottomane!

Ա. ՇԱԳԼԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՐՈՏՈՒՔ

Շաբաթ գիշեր Կոռնակին պալը և Կիրակի ցերեկ Սանդուխտ Կոյսին։ Ա՛ս ալ տեսակ մը ազգասիրութիւն է, առանց... Դաշնակցական ըլլալու։

Կոռնակ մտիկ ընելը այնքան հաճելի եղաւ ինծի որքան հաճելի ըլլալ է... Աքքեայ աքսորուիլը։

Ուզածիդ չափ սիրէ ազգդ, աւանդութիւններդ, Սահակ-Մեսրոպի լեզուն, Աւարայրի դաշտը, Վարդան Մամիկոնեանը, Արշակունեաց և կամ Բագրատունեաց հարստութիւնը, Վանայ լիճը և Անիի աւերակները, աշխարհիս լաւագոյն bonne volontéն դիր գործին մէջ, լաւատես եղիր որքան որ ներելի չէ ըլլալ, դարձեալ այդ Կոռնակը տեսնելէդ ետքը վրադ անհուն փափաք մը կու գայ... [illegible] ըլլալու։

Անգամ մը Իզմիրի մէջ բարեկամներէս և մօտէն ծանօթներէս մէկը palme académiqueի ժապաւէնին արժանացաւ։ Եւ անիկա պատճառ եղաւ որ Ֆրանսան աչքէս ելլայ։

Պէշիկթաշլեանն ալ, Կոռնակին հետը, աչքէս ինկնալու ընաւ պատճառ մը չունէր։

«Ո՜հ, ինչ անուշ»ի հեղինակը փոխանակ այդ թատերգութիւնը գրելու, շատ աւելի խելացի գործ մը ըրած կ'ըլլար եթէ... Պրուսայի ջերմուկները երթար։

Չեմ հասկնար թէ մարդս Մինչեւ յուսովը գրելէն ետքը, ինչպէս կ'արտադրէ Կոռնակի պէս insipide պիէս մը։

Հինգ արարուածներ որ իրարու կը յաջորդեն ալարկոտ յամառութեամբ մը և որ վրադ կը թողուն անանկ տպաւորութիւն մը որ ուխտել կու տայ քեզի անգամ մըն ալ ատոր թատրոն չի կոխելու։

Հինգ անգամ անտանելի այդ արարուածներուն մէջ տեսարան մը, tirade մը, կացութիւն մը, intrigue մը, խօսակցութիւն մը, բառ մը չի կրցայ գտնել որ չի հակասէ թատերգութեան արուեստին դէմ։

Չորրորդ արարուածն էր, եթէ չեմ սխալիր, և ճիշդ այն պահուն որ բեմին վրայ դերասանները կ'ոռնային ճիշդ այնպէս ինչպէս սովոր են ոռնալ գայլերը լեռներուն ետին, չի կրցայ ինքզինքս զսպել և մեր մեծ պոէտին աճիւններուն ուղղելով խօսքս ըսի — Բուզուն Պէշիկթաշլեան, ասանկ հիմարի [illegible] գրելէդ ետքը, խելքիդ ինչ փչեց արձակ ալ գրելու։

Եւ յետոյ, հինգ արարուած՝ որուն մէջ չես տեսներ կին ըսուած արարածը։

Անյղանալի է ասիկա։

Թատերգութիւն մը որուն մէջ կիները դեր չունին։ Ասանկ ներկայացման մը միայն Մրբեանի պէս մարդիկ երթալու են որոնք շատ tenir չեն ըներ չքնաղ սեռին։

Շաբաթ գիշեր թատրոն երթալս՝ թատրոն երթալ չէր, այլ ուխտագնացութիւն մը ի Սուրբ Կարապետ։

Եթէ ես Պէշիկթաշլեան ըլլայի ասանկ կտոր մը չէի գրեր ապաշխարելու, բայց եթէ Վահրամ Փափազեան ըլլայի, փոխանակ Կոռնակ խաղալու, լաւ կ'ըլլար փայտ կտրելու։

Ես սա համոզումը ունիմ որ աշխարհիս բոլոր Նօվէլլիները, Սիլվէնները, Մունէ Սիւլիները, Այրվինկները եթէ մէկտեղ գալու ըլլան դարձեալ Կոռնակին... [illegible]։

Ահա ինչու օրուան մարդը, Վահրամ Փափազեան, անոնցմէ four մը ըրաւ Գաղաթիոյ մէջ։

Բարեկամ-[illegible] երկու monologueներ magitralement արտասանուած՝ այդ հանճարեղ դերասանին կողմէ՝ փարատեց այն ազնիւ տպաւորութիւնը որուն տակ [illegible] թատրոնէն։

Թերեւս ուրիշներ գտնեն չափազանց գովասանքներս Վահրամ Փափազեանի խաղերը չի կրնալու համար։

Ասոր կը ցաւիմ որ հաճոյականութիւնը մինչեւ սա տեսութեանը չեմ կրնար բերել։

Ձեմախի արթնած՝ ինչպէս որ է Վահրամ Փափազեան, կեղծ գաղափարութիւններէն audessus ըլլալու է և չեմ կարծեր որ սա չափ մը վշտացուցած ըլլամ զինքը եթէ ատոնց մեծնցի կը խօսիմ հոս։

Անկէ զատ, արուեստին մէջ կեղծիքը չեմ հասկնար ես։

Արթնութ մը գնահատելու համար պէտք է որ ամէն բան անկեղծօրէն ըսես իրեն ինչպէս գամ մը իր նպատակին ծառայեցնելու համար պէտք է որ գլխուն զարնես։

Տեսէ՛ք, կիրակի օրուան ներկայացումը սատանի չէր։

Այդ յերեկոյթին Վահրամ Փափազեան իր կարողութեան չափը տուաւ մեզի Սամսոնաշուկի դերին մէջ և իր մէջը ես ողջունեցի մեր ապագայ Ադամեանը։

Եւ այս երկու ներկայացումներէն ետքը սա եզրակացութեան հասայ որ, Վահրամ Փափազեան շատ աւելի կարող արուեստագէտ է երբ habitն կ'անցնէ վրան, քան երբ կը խաղայ հայկական տարազով։

Օր. Շաքէ — անիրաւութիւն պիտի ըլլայ իր վրայ չի խօսիլ — շատ համակրելի արուեստագէտ մըն է որ բաւական յաջողութեամբ կատարեց [illegible] յանձն առած իր դերը։

Եւ հոս անցնէ է որ մտադրած մը զարմանալու համար, հրապարակաւ ներկայացնեմ իրեն շնորհակալութիւններս... փոխան ծաղկեփունջի։ Ե. ԱԼՓԱՐ

Ց. Գ.—Բանի որ թատրոնի վրայ կը խօսինք կոր, մեր պարտքն է պատմել գլխաւորութիւն մը և կենցաղագիտութեան մէջ [illegible] դաս մը։

Շատեր գտնուեցան որ այդ կրկին ներկայացումներու պահուն գոց սրահի մը մէջ և կիներու ներկայութեամբ, ինքզինքնուն ներեցին ծխել և ապականել օդը մխով։

Բանի մը երիտասարդներ ալ սեւոյ Բերայի թատրոնը որ օթեակներու մէջ իրենց chichին կ'ընէին գլխարկնին գլխնուն վրայ։

Եթէ տեղը և ժամանակը ներէր պիտի հաւաքէի քանի մը տող ալ անոնց կը նուիրէի հասկցնելու համար իրենց այն տարբերութիւնը որ կայ թատրոն ըսուած բանին և... սրբիսան բանակներու միջեւ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Բանտարկութեան վարժուած մը մտիկան կատարեալ [illegible] կղերական յարկերու և մի քանի փողոցներու որոնց մէջ [illegible] չէ եղեր։ Գրեթէ միւնոյնատեսակ, [illegible] յաջորդող զրկանքի և անիրաւութեան դէմ ընդվզող գործադուլները միթէ չեն ապացուցաներ թէ Թուրքիոյ աշխատաւոր դասակարգն ալ որչափ կ'անիրաւուի, կը զրկուի, կը ստամպի եւ ատեր՝ արտաքինով ալ ներքինով ալ հարստական պարգեւած (!), ազատականա (!) և որդեգրութեան (!) գլուխներու վարչութեան։

Այդ գլուխները (եւ ինչ գլուխ...) և անոնց պաշտպանած երկիրներու ժողովուրդները, սկսեալ էն մեծէն մինչեւ էն պզտիկը, կը շարժին թերթական բռնութեան դէմ, կը հսկեն թերթական արդարութիւնը, և կը խնդրեն թերթական [illegible] վրայ։ Եւ մենք, Թուրքիոյ ինքնին, կը նկատենք երբ ջուր խմող կենդանիներ, և չոր հաց ուտելու վարժուած կէս-վայրենիներ, յայտնապէս [illegible] որոնք վարժուած էին պղնձէ [illegible] դարիզուր կամ գինի խմելու և սպասէ առ իբր մարդ ապրած ըլլալու։

Հաստ մեր կարգ մը արհեստաւորները և վաճառականներ։ Անոնք ալ իրենց կարգին։

Եւ այժմ նոյն այդ եւրոպական գրական [illegible] և որ մեզի հետ կը պօռան «կեցցէ՛ ազատութիւն, կեցցէ՛ արդարութիւն» ոչ թէ անկեղծ ազատականութեամբ [illegible], այլ աւելի «փիլոսո չափովը» ընելու համար. և սակայն դեռ պիտի շարունակեն ներքնապէս պօռալ «կեցցէ՛ անիրաւութիւն, կեցցէ՛ն զրկանք» եթէ աշխատաւորները վերջապէս չապստամբին սարքերով ի վեր իրենց մէջ խեղդուած «իրաւունքի» ձայնը։

Բանտը որ մենք, այս հայրենիքին զաւակները, կը վախնայինք իրաւունք գործածելէ կամ պահանջել և նոյն իսկ այդ բառը լսելէ անգամ [illegible], բայց եւրոպացիներն ալ կը վախնային իրենց ծառայութեան մէջ գտնուող աշխատաւորներուն թոշակները աւելցնելու իրաւունք գործածելէ։ Յաւիտենից կ'ըլլային թէեւ, բայց իրենց մարդոց համար միայն, որոնց պիտի կլլէր և գինի կամ դարիզուր բաժին քիչ կու գար։

«Իրաւունք» ինչ ըսել է։ Կ'երեւայ թէ այս բառը ամէն տեղ միեւնոյն իմաստը չունի։ Գերմանացիներուն և Ռուսներուն համար «ամէն բան իրեն տալը» ըսել է։ Անգլիացիներուն համար «աւելի բաժին» և Ֆրանսացիներուն համար «կէսը քեզի կէսը ինծի» ըսել է։

«Իրաւունք» բառը կրնայ տարբեր տեղեր բացատրուիլ իմաստներ ունենալ, միջավայրին և պարագաներուն համեմատ, բայց գործնականապէս և քաղաքական տեսակէտով ընդհանուր առմամբ իմաստը սա է «իրաւունքը զօրաւորինն է»։

Մինչեւ Յուլիս 11 Թուրքիոյ մէջ գործող օտար ընկերութեանց (հազիւ մէկ երկու բացառութեամբ) վարիչներն էին զօրաւոր, շնորհիւ... իրենց կերած պիւշքէշներուն և խօսած գինիներուն, որոնք իրենց կարգին կը հայթայթէին շնորհիւ բանակագրութեան։ Իսկ անկէ ի վեր մեր աշխատաւորները ապացուցին թէ իրենք աւելի զօրաւոր կրնան ըլլալ, եթէ ջուրին և չոր հացին հետ մէկտեղ Ազատութիւն ալ ճաշակեն։

Ալ ասկէ վերջը պիտի կրնան ճաշակել նաեւ պատուական խորոված ալ և էն ընտիր գինիներն ալ, եթէ գիտնան թէ չի բաւեր միայն ամսականնին կամ օրականնին աւելցնել տալ, այլ լաւ ալ փոխարինել այդ վարձատրութիւնը խղճամիտ աշխատութիւնով։

Եւ սատանով պիտի ըլլան միշտ զօրաւոր, և հետեւաբար միշտ ԻՐԱՒՈՒՆՔԻ ՏԷՐ։ — Ա՛ս ատանկ է, աշխարհիս որ կրնայ ալ որ երթայ։

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՄԱՄՃԵԱՆ

ՎԻՐԱՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Միլլի Աշիրէթին յարձակումը.— Անձնուրութիւն Օսմ. զօրաց.— Հայերը ուտեստ կը հասցնեն.— Եզդիական գիւղերը կողոպտուած.— Իպրահիմի ապստամբութիւններ.— Օսմ. զօրաց համախմբումը ապստամբներուն դէմ։

Ինչպէս գրած էինք՝ փոխատական Իպրահիմ Շամէն վերադարձին երբ պաշարեց Վիրանը, հոն գտնուող կայա. 500 զօրաց ջոկատին հետ առաջին ընդհարման գլխաւորութեան ինկած 200էն աւելի Միլլիներ, մինչ օսմ. զօրքերէն միայն 30 վիրաւոր և նահատակ։ Ասոր վրայ այդ գազան Աշիրէթին լէգէոնները խիստ զայրացած այնքան կը սաստկացնեն պաշարումը որ զօրքը հարկադրեալ կը քաշուի քաղաքին ծայրը գտնուած հին առանձին զօրանոցը, որով [illegible] կ'ըլլայ Միլլիներու, որ կու գան իրարմէ կը գտնեն զօրք և մաղափակ, պրկելով զանոնք ո՛ և է փոխադրուած օգնութեան։ Զօրս օր, ամբողջ չորս օր այս վիճակի բերմամբը կայա։ Զօրքը ծարաւած և սովեալ պիտի կործանէր, երբ վերջապէս Վիրանշէհրի ատենական մը հայ ազնիւ երիտասարդներ իրենց Տ. Յարութիւն քահանային միասին ջուրի տիկերով և ուտեստի պարկերով գիշերանց գաղտագողի կը լցուին զօրանոց։ Այդ պահուն ստիպուած և պարէնով զօրականք թէեւ առողջ կը ծանեն եղեր։ Հայերու տարած ուտեստը խնդակից կը փրկէ ամէնը։ Հաւ սրտաճմլիկ եղած է տեսարանը՝ երբ երկու ցեղ, երկու եղբայր Օսմանցիները իրարու հանդէպ փոխադարձ սէրը արտայայտութեան կատարած մը լիովին զգալով, ինքնաբերաբար գիրկը կը գրկեն իրարու սեղմ։ Տ. Յարութիւն, մօտը արցունքներ թրջած, կ'օրհնէ այդ եղբայրական գլխկանդրութեամբ։ Անանսան օրհնութիւն, որ կը վերջանայ սա յորդորով. «Բաց եկէք, զաւակներս, երկինքի և երկրի թագաւորները պիտի գնահատեն ձեր անձնուիրութիւնը. եթէ դուք հոս չ'ինկնալու՝ այդ տեղը ձեր եղբայրները աւ ազատութեան տօնը չեն կրնար տօնել...»։

Այսպէս քաջերի զօրքերը կազդուրուած «Եաշասըն միլլէթ, եաշասըն Փատիշահ Եասսը, եաշասըն էվլատ...» գոչելով, սուինները զինուած, յանդգնօրէն դուրս կը նետուին արշաւելով, զարնելով, սպանելով, ջնջելով ղեկավարին ճղճիները. ու վերջապէս կը յաջողին իրենք զիրենք և իրենց օգնողները ազատելով անցնիլ քաղաքէն դուրս երեք ժամ հեռի դէպի Սեւերեկի կողմ՝ Ցորերմանի անուն ջրային վայրը, ուր հաստատուած են մինչեւ այսօր։ Մարդամատոյց Իպրահիմ (որուն ապագան լաւ արդէն հաղորդուեցաւ Մ. Ա.) զօրքերու հեռանալը տեսնելով կը հանգարտի ու հրամանագրութիւնը կը դադրեցնէ, թերեւս փոխարէն յայտնի ատենալով։ Այդ օրէն ի վեր Վիրանի ժողովուրդը (1200 տուն) ամբողջութեամբ իր տուները բանտարկուած է։ Իպրահիմ թոյլ չի տար որ մէկը քաղաքէն մէկնի կամ դուրս ելլայ, ամբողջելով թէ «իմ ցեղիս ժառանգական հին օրէնքն է, կա՛մ յաղթել կամ բնակարանին մէջ մեռնիլ, ուրեմն քանի որ ես ձեր պետն եմ, իմ օրէնքիս կամ [illegible] պիտի հնազանդիք...»։ Սրբանչելի արդարութիւն։ Միլլիներու

"ԱՐԵՒԵԼՔ"ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(19)

ԺԱ.

ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Բազմակնութիւնը Հայոց նախարարների մէջ սովորական բան էր։ Բացի օրինաւոր կանանցից՝ նրանք պահում էին և բազմաթիւ հարճեր։

Սամուէլի հայրը ամուսնացաւ Որմիզդուխտի հետ այն ժամանակ, երբ Արշակաւանի դժբախտ վախճանից յետոյ Ներսէս Մեծը հաշտեցրեց Արշակ թագաւորին իւր նախարարների հետ, բայց Սամուէլի հայրը և Մերուժան Արծրունին չը հաշտուեցան, այլ երկուսն էլ բաժանուեցան նախարարների միաբանութիւնից և, թողնելով Արշակին, դիմեցին Տիզբոն և պարսից Շապուհ արքային անձնատուր եղան։

Այսօր միեւնոյն բնակարանի երկու տանտիկինները նստած էին միասին, մի գահաւորակի վրայ։ Որմիզդուխտը—Սամուէլի խորթ մայրը և Տաճատուհին—Սամուէլի հարազատ մայրը։ Դրանք երկու անհաշտ ախոյեաններ էին։ Ախոյեաններ, որպէս միեւնոյն ամուսնի սիրոյն բաժանորդ՝ երկու խանդոտ կանայք, ախոյեաններ, որպէս բարձր ծագումի երկու հզօր ներկայացուցիչներ։ Աւելի ճիշդ հաշուած, պէտք է Սամուէլի մայրը խոնարհուէր, տեղի տար արքայազնուհու պահանջներին։ Սամուէլի մայրը Մերուժան Արծրունու քոյրն էր, իսկ Որմիզդուխտը՝ Շապուհ արքայի քոյրը։ Բայց, հանգամանքների շնորհիւ, այդ հաշուից բոլորովին հակառակ հետեւանք էր դուրս եկել։ Սամուէլի մայրը, այդ խստասիրտ և գոռոզ Արծրունին, օգուտ քաղելով Որմիզդուխտի մեղմ և դիւրաթեք բնաւորութիւնից, ոչ միայն կարողացել էր պահպանել իւր տիկնոջ-տիկնութեան փառքն ու բարձրութիւնը, այլ մինչեւ անգամ յաջողեցրել էր Որմիզդուխտին իւր ազդեցութեան տակ դնել։ Այդ էր պատճառը, որ այսօր Որմիզդուխտի ներկայութիւնը համարեա մոռացուած էր Սամուէլի մօր համար, որ դեռ եւս շարունակում էր լուսամուտից նայել դէպի Աշտիշատի ուղին, և նրա վրայ ամենեւին ուշադրութիւն չէր դարձնում։

Նրա ուշադրութիւնը զբաղել էր մի միտք, որ սաստիկ յուզում էր նրան։ Սահակի անակնկալ յայտնուելը Տարօնում՝ զանազան մթին տարակուսանքների մէջ էր գցել նրան։—«Իւր կալուածքներին տեսութիւն անելու համար է եկել»... Մտածում էր նա,—«այդ ինչ է նշանակում։ Այդ բախտաւոր մարդիկը՝ առանց սրի և սրբանի՝ այնքան շատ կալուածքներ ունեն, որ չեն էլ մտաբերում, թէ որտեղ ունեն, և երբէք նրանց երեսը չեն տեսնում։ Անտարակոյս, մի այլ նպատակ պէտք է թագնուած լինի Սահակի այցելութիւնների մէջ»...

Որմիզդուխտը արդէն սկսել էր ձանձրանալ։ Մի քանի րոպէ նրան զբաղեցրեց ուրախ ծիծեռնակը, որ բաց լուսամուտից ներս սլացաւ, ճլվլաց, ճրթճրթաց, մի քանի պտոյտներ, մի քանի շրջաններ գծեց ընդարձակ դահլիճի մէջ և ապա նստեց պղնձեայ կիսարձանի գլխին, որ դրած էր մարմարիօնի պատուանդանի վրայ։ Դա Մամիկոնեանների նախահօր, Մամգունի, անդրին էր։ Մի առանձին հետաքրքրութեամբ այդ բարձրութիւնից նայում էր [illegible] դէպի իւր ճոխ և հարուստ շրջապատը, նայում էր և երկու [illegible] վրայ։ Երբ ոչինչ բաւականութիւն չը գտաւ, կրկին թռաւ նստած տեղից, կրկին մի քանի պտոյտներ գործեց և ապա, շարունակելով իւր երգը, դուրս նետուեցաւ բաց լուսամուտից։

Որմիզդուխտը այսօր հիւր էր կանչուած Սամուէլի մօր մօտ։ Նա ունէր իւր առանձին բնակարանը։ Ամրոցի համարեա քառորդ մասը բռնել էր նա իւր աղախինների, ներքինիների և ծառաների բազմութեամբ, որոնք բոլորն էլ պարսիկներ էին։ Հայրը նրան Հայաստան ճանապարհ դնելու ժամանակ՝ դրել նրա հետ, իբրեւ օժիտ, այդ հարստութեամբ [illegible] և ստացուածքների մի ամբողջ կարաւան։ Իբրեւ օժիտ ստացաւ նա այլեւ Աշտիշատի սահմանի մօտ, Տիգրիսի [illegible] ափերի վրայ, արքունական դաստակերտներ, գիւղեր և աւաններ։

Իւր ձանձրութիւնը փարատելու համար, երբեմն վեր էր առնում նա իւր մօտ դրուած գեղեցիկ հովհարը, որ պատրաստուած էր սիրամարգի փետուրներից և բռնուած էր փղոսկրեայ կոթի մէջ, և նրանով զովացնում էր տաքութիւնից բորբոքուած դէմքը։ Այդ գործողութեան միջոցին նրա հոլանի բազուկների վրայ կապած մարջանի կարմիր շարքերը անուշ ձայներ էին հանում։ Սամուէլի մայրը դեռ շարունակում էր նայել լուսամուտից։ Որմիզդուխտը իւր ներկայութիւնը յիշեցնել տալու համար, հարցրեց.

— Միթէ նո՞ր է գալու Սահակը։

— Նրա հետ կը լինի և իւր հօր քարտուղարը՝ Մեսրոպը,—պատասխանեց նա, դառնալով դէպի իւր մոռացուած հիւրը։

— Ես Մեսրոպին չեմ տեսել,—ասաց Որմիզդուխտը։

— Շատով կը տեսնես. մի սիրուն, նախշուն երիտասարդ է։

Վերջին երկու բառերի վրայ մի առանձին եղանակով շեշտեց Տաճատուհին։ Որմիզդուխտը այլայլուեցաւ։ Խօսում էին պարսկերէն։

— Սահակը նոյնպէս սիրուն երիտասարդ է,—նկատեց նա։

— Եւ աւելի սիրուն, քան թէ Մեսրոպը,—աւելացրեց Տաճատուհին դառն ժպիտով։

Ներս մտաւ Սամուէլը։

— Բարեւ, Որմիզդուխտ, բարեւ, մայր իմ,—ասաց նա և շնորհալի կերպով մօտեցաւ, նախ մօր ձեռքը համբուրեց և ապա Որմիզդուխտի։

Սամուէլի յայտնուելը փարատեց Որմիզդուխտի ձանձրոյթը և նրա սիրուն դէմքի վրայ նշմարուեցաւ նկատելի ուրախութիւն։

— Ինչ եղան «քո» հիւրերը—հարցրեց մայրը մի առանձին յանդգնով։

Սամուէլը մօտեցաւ լուսամուտին, այնտեղից նայեց դէպի հանդիպակաց աշտարակը, որի կողքին ագուցած էր արեւի քարեայ ժամացոյցը, և ասաց.

— Փոքր ինչ ուշացան, երեւի, շուտով կը գան։—Հիմա հասկանում եմ,—խօսքը փոխեց նա,—թէ դու ո՛րքան սիրում ես Սահակին։

— Ինչպէս,—հարցրեց մայրը թագցնելով իւր դժկամակութիւնը։

— Դահլիճը բոլորովին նոր կերպով ես զարդարել, և այդքան անհամբեր ես Սահակի ուշանալու համար։

Մայրը ծիծաղեց։

— Բայց գիտե՞ս, Սամուէլ, մենք չունենք գուցէ ուրիշ հիւրեր ես կ'ունենանք։—Ինչո՞ւ չես նստում։

Սամուէլը նստեց Որմիզդուխտի և մօր հանդէպ։

— Ինչ հիւրեր,—հարցրեց նա։

— Դու ես հարցնում ես, Սամուէլ,—ասաց մայրը մի այնպիսի յանդիմանական ձայնով, որով կշտամբել էր կամենում որդու մոռացկոտութիւնը։—Դու խօ գիտես, որ հօրդ հետ գալու են պարսից երկու նշանաւոր զօրավարներ՝ Զիկ և Կարէն իշխանները. տարակոյս չը կայ, որ Տարօնով անցնելու միջոցին՝ նրանք մեր ամրոցում հիւր կը լինեն։

—Այդ ես գիտեմ... սիրելի մայր,—պատասխանեց Սամուէլը, վեր առնելով Որմիզդուխտի հովհարը և պտտցնելով մատների մէջ։—Դեռ վաղ է... դու շտապում ես... պարսից զօրավարները այդպէս շուտ չեն գայ... մինչեւ նրանց Տարօնի սահմանի մէջ մտնելը, մենք բաւական ժամանակ ունենք այդ գերապատիւ հիւրերի ընդունելութեան համար արժանաւոր պատրաստութիւններ տեսնելու...

Տիկինը որդու փաղաքշական խօսքերը ընդունելով որպէս անկեղծութիւն, պատասխանեց.

—Ես էլ գիտեմ, որ բաւական ժամանակ ունենք պատրաստուելու, բայց դու չես իմանում, Սամուէլ, մեր սպասաւորների կոպտութիւնը։ Հազար անգամ պատուիրում եմ, դարձեալ մոռանում են, թէ ինչ բան որտեղ պէտք է դնել, կամ ինչ բան որտեղից պէտք է վերցնել։ Եւ ես ամեն անգամ, երբ մի նշանաւոր մարդ եմ ընդունում, առանց ամօթի չեմ մնում։

(Շարունակելի)

ձիաւոր առաջապահներ չեն դադրած յառաջանալէ եւ գիւղերը հիմնովին աւրելէ. առանց դէմ առնելու հակառակորդի աշիրէթներ եկեղով (ինչպէս Գարա-Կէչի, Պէրազ, Բիքան, Պուճաղ) արիւնահեղութեան եւ աւարառութեան թատր դարձած է Սեւերէկ գաւառն իր Վիրան գաւառակով ամբողջովին։ Այսուամենայնիւ բարեխնամ կառավարութիւնը անփոյթ չէ։ Հալէպէն, Պիրաճուկէն, Ուրֆայէն, Տիարպէքիրէն, Մերտինէն տակաւ զօրագունդեր հասնելով կը համախմբուին Ցոր-Սրանկի, ուղղի զօրքերուն մօտ. այս զօրաբանակը կ'բաղկանայ Մարքէրդէն եւ Մուշէն հասնելիք գումարտակներուն եւ երեք թնդանօթներուն։ Այդ 10,000 զօրաց ամբողջութեան պիտի հրամանատարէ Տիարպէքիրի ֆերիգը։ Այս յառաջխաղացումը պիտի սկսի մէկ կամ երկու օրէն, որուն պիտի ընկերանան սահմանադրական Աշիրէթներու առաջնորդող տեղւոյս պէլէտիէ-րէիսի Օսման էֆ. եւ երեւելիներէն ռազմիկ Ռամազան աղա։ Սեւերէկի ժողովուրդը ամբողջապէս դադրած է գործելէ։ Հրդեհուած չուկան մեռելական տխուր վիճակ առած է։ Ապրուստի ո՛ւ է միջոցէ զըրկուած է առ այժմ։ Մինակ մխիթարական կէտը՝ կայս. զօրաց բազմանալն է, որոնք արգիլած են արիւնռուշտ Միլլիներու յառաջխաղացումը եւ գէթ գաւառին կեդրոնը (Սեւերէկը) ասպատակումէ զերծ կը մնայ։ Գալով Իպրահիմի կացութեան՝ մերթ յուսահատական եւ մերթ լեգէոններով շրջապատուած վիճակ մը կ'առնէ։ Երբ պաշտօնական ճակատամարտը սկսի, հոն պիտի փութայ տեղւոյս միւթեսարրֆն ալ։

ԱՌԱՔԵԼ ՊԱՊԱՃԱՆԵԱՆ

Սեւերէկ, Սեպտ. 4

Ց. Գ. Տեղւոյս կարօտ հայ ժողովրդեան եւ գաղթականներուն վերականգնման համար դիմում եղած է Պատրիարքարան, ուրկէ ցարդ ո՛ և է պատասխան կամ մխիթարութիւն առնուած չէ։ Սեւերէկի Հայոց ազգային գպրոցը՝ հակառակ իր աչագրաւ հանգամանքին, Պատրիարքարանէն բաշխուած նպաստներէն լուման մը իսկ առած չէ։ Նմանապէս իր այնքան հայաշունչ գիւղերը՝ որոնք մայրենի լեզուներնին ալ տակաւ մոռնալու վրայ են։ Իցի՜ւ թէ նորակազմ Միացեալ Ընկերութիւնը ուշադրութեան առնէր այս կէտը։ ՆՈՅՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՖԵՐՏԻՆԱՆՏ ԻՇԽԱՆԻՆ

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Կատարուած իրողութեան մը առջեւ կը գտնուինք։ Ինչպէս ծանուցինք մեր երեկուան թիւով, Պուլկարիա անկախութիւն հռչակեց եւ Ֆերտինանտ իշխան ալ «Պուլկարիոյ Ցար» հռչակուեցաւ։ Ֆերտինանտ իշխանը միեւնոյն ատեն հեռագիր մը ուղղելով Վեհ. Սուլթանին, ծանոյց թէ ինքը, ինչպէս մինչեւ հիմա, ասկէ վերջն ալ խիստ անկեղծ եւ բարեկամական ընթացք մը պիտի չարունակէ ունենալ Օսմ. Տէրութեան հանդէպ, թէ Վեհ. Սուլթանին նկատմամբ ունեցած անկեղծ զգացումներուն բերմամբ թէեւ չէր փափաքեր այս միջոցիս թագաւորութիւն հռչակել, սակայն կարգ մը ներքին պատճառներով անկարելի ըլլալով դիմադրել, նոյն նպատակը ունեցող հանրային կարծիքին, ստիպուած է թագաւորութիւն հռչակել, եւ թէ խնդրած է Պուլկարիոյ հետ ի վաղուց անտի եղած բարեկամական յարաբերութիւնները չարունակել եւ իր թագաւորութիւնը ընդունիլ։

⁂

Նախարարաց Խորհուրդը, այս հեռագրին վրայ, առջի գիշեր գումարուեցաւ Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշայի ապարանքին մէջ եւ, Պուլկարիոյ այս ընթացքին հանդէպ Օսմ. Տէրութեան հետեւելիք ընթացքին վրայ խորհրդակցութիւններ կատարելով, սա որոշումները առաւ.—Պուլկարիոյ խիստ բողոքագիր մը ուղղել, վասն զի Օսմ. Տէրութիւնը պիտի չկրնայ ընդունիլ Պուլկարիոյ այս անպատշաճ ու անիրաւ ընթացքը։ Նկատելով որ Պուլկարիոյ քաղաքական կացութիւնը եւ Օսմ. Տէրութեան իրաւունքները Պերլինի դաշնագրութեան երաշխաւորութեանը տակ կը գտնուին, որոշուեցաւ համիմատ ծանուցագիր մը գրել նոյն դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց՝ յայտարարելով որ այդ տէրութիւնները պէտք եղած միջոցները ձեռք առնեն՝ արգիլելու նոյն դաշնագրութեան տրամադրութիւնները եղծանող այդ ձեռնարկը. նաեւ թէ Օսմ. Տէրութիւնը երբ պէտք ըլլայ, իր զօրութեամբ պիտի կրնայ պաշտպանել իր իրաւունքները։ Այդ միջոցով պատրաստուած ծանուցագիրները հեռագրով հաղորդուեցան մեծ տէրութեանց Դեսպաններուն։ Օսմ. Միութեան եւ Յառաջդիմութեան Կոմիտէին անդամներէն մէկ քանին ալ ներկայ գտնուելով Նախարարաց Խորհուրդին, իրենց կարծիքը յայտնեցին։ Նախարարաց Խորհուրդը բոլոր օրագրողներուն յանձնարարեց որ չափաւորութեամբ գործեն։

—Թանինի խմբագիրներէն մէկը հարցուց Մեծ-Եպարքոսին թէ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը տէրութեանց կողմէ պիտի վաւերացուի՞։ Մեծ-Եպարքոսը պատասխանեց թէ յառաջիկային պիտի հասկցուի։ Խմբագիրը ուզեց գիտնալ թէ անկախութեան այդ հռչակումը կրնա՞յ պատերազմի պատճառ ըլլալ։ Քեամիլ փաշա պատասխանեց թէ այդ մասին տէրութեանց կողմէ տրուելիք որոշումը պիտի նայուի։

— Պուլկարիոյ անկախութեան լուրը առջի գիշեր Կ. Պոլիս հասնելուն, արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշա Թարապիա երթալով տեսակցեցաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ դեսպաններուն հետ, որոնք յայտարարեցին թէ այդ մասին դեռ տեղեկութիւն մը չունին։

—Մեծ-Եպարքոսը իսկոյն հեռագրով տեղեկութիւն ուզեց Սոֆիայի օսմ. գործակալէն, որ հեռագրով մը պաշտօնապէս ծանոյց թէ անկախութիւնը հռչակուած է։

—Օտար դեսպանները, առջի օրը, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին եւ արտաքին գործոց նախարարին հետ եւ տեղեկութիւն ուզեցին։ Պատասխան տրուած թէ Պուլկարիա թագաւորութիւն հռչակած է։ Ռուսիոյ դեսպանը յայտարարեց թէ հետեւեալ առտուն (երէկ) Մեծ-Եպարքոսին ապարանքը երթալով պիտի տեսակցի։ Աւստրիոյ դեսպանն ալ երէկուան համար, որ դեսպաններուն ընդունելութեան օրն է, յայտարարած էր թէ չէ կրցած գալ եւ հետեւեալ օրը (երէկ) պիտի գայ. պատասխան տրուեր է թէ պիտի ընդունուի։

—Բոլորովին անհիմն է այն լուրը թէ Պուլկարները մէկ քանի կէտերու վրայ անցած ըլլան սահմանագլուխը։

⁂

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սոֆիա, 5 հոկտ.— Այսօր, կէսօրէն մէկ ժամ առաջ, Պուլկարիոյ իշխանը Թագաւոր հռչակուեցաւ Թըրնովայի մէջ։ Անկախութեան հռչակուելուն հոս իբրեւ պատճառ ցոյց կը տրուի այն պարագան որուն համաձայն իբրեւ թէ Օսմ. Տէրութիւնը Պուլկարիոյ ներքին գործերուն միջամտել ուզած ըլլայ։ Սոֆիայի մէջ իշխանին ու նախարարներուն ժամանմանը կը սպասուի։ Ժողովուրդը թէեւ այս դէպքերուն համար ուրախութիւն կը յայտնէ, սակայն ժողովրդեան մէջ մտահոգութիւն մըն ալ կը նշմարուի, քանի որ հիմակուընէ կարելի չէ գուշակել իրաց վախճանը։ Զրոյց կայ թէ Աւստրիա պիտի պաշտպանէ Պուլկարիան։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Աւստրիա իր երկիրներուն պիտի կցէ Պոսնա-Հերսէկը։

Ֆիլիպէ.— Հոս զրոյց եղաւ թէ Ֆերտինանտ իշխանը, Թըրնովայի մէջ անկախութիւն հռչակելէ ետքը, նախարարներուն հետ դէպ ի Ֆիլիպէ ճամբայ ելեր է՝ Շիպքայի ճամբով։

—Պուլկարիոյ մեծ քաղաքներուն մէջ ցոյցեր կը կատարուին։ Պուլկարիոյ ներքին գործոց նախարարութիւնը պաշտօնապէս ծանոյց Ֆիլիպէի կառավարիչին թէ անկախութիւնը հռչակուած է։

Պուքրէշ.— Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը յուզում պատճառեց Ռումանիոյ մէջ։ Հանրային կարծիքը Պուլկարիոյ դէմ է։ Պաշտօնական մէկ քանի շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ այս միջադէպը պատճառ պիտի ըլլայ աշխատիլ՝ փութով վերահաստատելու Ռումանիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութիւնները։

Սոֆիա.— Անկախութիւնը հռչակուելէն ետքը ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը հաւաքուեցաւ իշխանական պալատին առջեւ եւ համակրական ցոյցեր ըրաւ։ Գահաժառանգը, պատուհանը ելլալով ժողովրդեան շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ.

«Պուլկար ազգին օգնութեամբը հայրս կատարեց այս մեծ գործը։ Կեցցէ՛ Պուլկարիոյ Թագաւորութիւնը։»

Ցոյցերը շարունակեցին նաեւ Ալեքսանդր Բ. իշխանին արձանին առջեւ։ Զինուորները խանդավառութեամբ ողջունուեցան։

—Պուլկարիոյ ներքին գործոց նախարարութիւնը սա հեռագիրը ուղղեց բոլոր գաւառներուն.— «Կէշովի միջադէպին եւ Ռումէլիի երկաթուղիներուն գրաւմանը նման Պուլկարիոյ եւ օտար երկիրներու մէջ ծագած կարգ մը խնդիրներու հետեւանքով, ըստ ինքեան գոյութիւն ունեցող անկախութիւնը հռչակուեցաւ, երկրին չահերուն տեսակէտով։ Ահա Ֆերտինանտ Ա. Թագաւորը, ազգային այդ պէտքը նկատողութեան առնելով, հիւսիսային ու հարաւային Պուլկարիան իբրեւ անկախ եւ ազատ պուլկարական թագաւորութիւն հռչակեց։»

— Ժողովուրդը, նուագածուներու առաջնորդութեամբ, ցոյցեր կատարեց օտար տէրութեանց հիւպատոսարաններուն առջեւ։

Լոնտոն.—Ռէօյթեր կ'իմանայ թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը, երկաթուղիներու խնդրոյն կարգադրութեանը համար, կարգ մը առաջարկութիւններ ըրեր է Օսմ. Տէրութեան եւ Պուլկարիոյ։ Բ. Դուռը յայտարարեր է թէ գրաւուած գիծերը եթէ Ընկերութեան վերադարձուին եւ օսմ. չահերը եթէ այդ կերպով պաշտպանուին, պիտի հաւանի Պուլկարիոյ փոխանցել Ընկերութեան հետ եղած պայմանագրութիւնը։ Անգլիա առաջարկեր է որ Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութիւնները խորհուրդ տան Պուլկարիոյ՝ ընդունիլ կարգադրութեան այդ եղանակը, որպէս զի խնդրոյն իր բնական վիճակին վերադարձուիլը դիւրանայ։ Հաստատապէս կը յայտարարուի թէ մեծ տէրութիւնները որոշած են այդ տեսակէտով ազդեցութիւն բանեցնել։

Սոֆիա.— Պուլկարիոյ հանրային կարծիքը կ'ուզէ Թուրքերուն հետ բարեկամութիւնը չարունակել։

—Անկախութեան հռչակումը երբ իմացուեցաւ, բոլոր տուները դրօշազարդուեցան եւ զինուորական նուագածուներու խումբերը սկսան փողոցները պտըտիլ, թնդանօթներ արձակուեցան։ Իշխան «Ֆերտինանտ Ա. Թագաւոր» տիտղոսը առաւ։ Ամէն կողմ խրախճանութեանց պատրաստութիւններ կը տեսնուին։ Վաղը Սոֆիայի եւ Պուլկարիոյ միւս քաղաքներուն մէջ զօրահանդէսներ պիտի կատարուին։ Շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ կը հասնին Թըրնովա։ Բոլոր գրասենեակները գոց են. վարժարանները երեք օր փակ պիտի մնան ի պատիւ անկախութեան։

Պերլին.—Գերման թերթերը, Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակման առթիւ թէեւ յարգանօք կը խօսին Թուրքիոյ մասին, սակայն պէտք եղածին չափ բարեկամական կարծիք մը չեն յայտներ։ Պերլինէր Թակեպլաթ միայն կ'ըսէ թէ՝ անկախ մեծ Պուլկարիա մը Գերմանիոյ չահերուն հակառակ է։ Լոքալ Անցայկեր ալ անկողմնակալ կերպով լուրերը միայն կը հաղորդէ։ Ամէնէն աւելի Ֆոսիշէ Զայդունկ, բարեկամական ընթացքով մը, կ'ըսէ.—«Պուլկարիա մեծապէս մեղադրելի ու միջազգային իրաւանց հակառակ ընթացքի մը մէջ գտնուած է։ Օսմ. Տէրութիւնը, որ ներքինը կանոնաւորելու եւ զօրացնելու զբաղած է, հիմա պիտի հարկադրուի այդ պարտականութիւնը թողուլ եւ իր սեփականութեան իրաւունքը բռնաբարող արարքի մը դէմ ինքզինքը պաշտպանել։ Պուլկարիոյ թագաւորութիւնը իր քաղաքական կեանքը սկսաւ անիրաւ յափշտակութիւնով մը։ Պատերազմը Թուրքիոյ համար անօգուտ է, նոյն իսկ եթէ յաղթական հանդիսանայ։ Սակայն հաւանական է որ իրենց ազգը յարգող երիտասարդ Օսմանցիները, չկրնալով համբերել իրենց եղած նախատինքին, զէնքի պիտի դիմեն։ Անգլիոյ լրագիրներն ալ խոհական ու բարեկամական հրատարակութիւններ կ'ընեն Թուրքիոյ համար, իսկ Պուլկարիոյ դէմ կը խօսին խստիւ։

⁂

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ահաւասիկ այն յայտարարութիւնը զոր Ֆերտինանտ իշխանը կարդաց Թըրնովայի մէջ.

«Մեր անմոռանալի ազատարարներուն կամքովը, ռուս մեծ ժողովուրդը, վայելելով նաեւ աջակցութիւնը մեր բարեկամ ու դրացի Ռումանացիներուն, յատկապէս Ռումանիոյ Վեհ. Թագաւորին, վերցուեցաւ այն լուծը որուն տակ կը գտնուէինք, 1877ին։ Այդ թուականէն՝ այսինքն երեսուն տարիէ ի վեր, պուլկար ժողովուրդը, չմոռնալով ազատութեան առաքեալները եւ տոգորուած անոնց կողմէ կտակուած զգացումներով, անխոնջելի կերպով աշխատեցաւ երկրին զարգացմանը, որպէս զի զայն իմ եւ վախճանեալ Ալեքսանդր իշխանին առաջնորդութեանը տակ պետութեան մը վերածէ՝ արժանի քաղաքակիրթ ժողովուրդներու ընտանիքին մէկ անդամը ըլլալու, նաեւ զարգանալու մտաւորապէս ու տնտեսականապէս։ Այդ շաւիղին մէջ բան մը պէտք չէ արգիլք ըլլայ Պուլկարիոյ. այդ է ժողովուրդին կամքը ու բաղձանքը։ Պուլկար ժողովուրդը եւ անոր պետը միեւնոյն բանը պէտք է մտածեն ու բաղձան։ Երկիրը, իրապէս անկախ, իր կանոնաւոր ու խաղաղ զարգացմանը մէջ արգելքի կը հանդիպէր մտացածին գաղափարներով, զորս հարկադրուեցաւ քանդել, ինչ որ ցրտութիւն մը առաջ բերաւ Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Ես եւ պուլկար ժողովուրդը կը փափաքինք ուրախանալ Թուրքիոյ մէջ կատարուած քաղաքական փոփոխութեան համար։ Թուրքիա եւ Պուլկարիա, երկուքն ալ ազատ ու անկախ, պէտք եղած պայմանները ունին առաջ բերելու եւ ամրապնդելու բարեկամական կապեր եւ խրախուսելու զրկուած խաղաղ զարգացմամբ մը։ Փափաքելով տեսնելու այս սուրբ գործին կատարումը եւ պատասխանելու Պետութեան պէտքերուն, Բարձրեալին օգնութեամբը, անկախ թագաւորութիւն կը հռչակեմ 1885էն միացած Պուլկարիան։ Ժողովուրդս հետս կը յուսամ թէ այս գործը պիտի արժանանայ մեծ տէրութեանց հաւանութեան։»

Այս յայտարարութեան ընթերցումէն ետքը, Սոպրանիէին նախագահը ու նախարարապետը, երեսփոխաններու եւ կառավարութեան անունով, Պուլկարիոյ առաջին թագաւորի տիտղոսը ընծայեցին վեհափառին, որ ընդունեց։

⁂

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Մեր թուրք պաշտօնակիցները խոհականութեամբ եւ չափաւոր լեզուաւ մը կը խօսին իրենց խմբագրականներուն մէջ՝ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումին առթիւ։ Այնպէս կը նկատեն թէ Թուրքիոյ հին դրութեան բուռն կերպով կուսակից երկու տէրութիւններ եւ մանաւանդ Աւստրիա եւ գուցէ Գերմանիա, Օսմ. Սահմանադրութեան դէմ գործելու մասին միաբանութիւն մը կ'ընեն Պուլկարիան իրենց առջեւը ձգելով։ Թուրք թերթերը կը յանձնարարեն Օսմանցիներուն խոհականութեամբ գործել՝ չիյնալու այն թակարդին մէջ որ լարուած է՝ Թուրքերը մէկ կողմէն արտաքին դժուարութեանց մատնելու եւ ներսէն ալ ժողովուրդը սահմանադրական վարչութեան դէմ հանելու եւ որ եւ է կերպով պատերազմ առաջ բերելու նպատակով։ Անցեալին մէջ ալ ասոր մէկ ապացոյցը տեսնուած է. այդ տեսակ պատերազմէ մը ետքը ո՛չ Սահմանադրութիւն կը մնայ եւ ոչ ալ տէրութեան փրկութիւնը, նախկին դրութիւնը իր բոլոր յոռութիւններովը կը վերադառնայ։ Հրաւէր կը կարդան Օսմանցիութիւնը կազմող բոլոր տարրերուն, ձեռք ձեռքի տալով աշխատիլ, վասն զի օտար միջամտութեան մը հետեւանքը կ'ըլլայ Օսմանցիներուն ձեռքէն խլել ազատութիւնը, վեհապետութիւնը, բնիկն պատիւը եւ հացը։ Իգտամ մասնաւորապէս կը պնդէ թէ Թուրքիոյ ամէնէն մեծ թշնամին եւ օսմ. սահմանադրութեան հակառակորդը Աւստրիան է, որ մինչեւ հիմա Թուրքիոյ համար վնասակար քաղաքականութեան մը կը հետեւի, Պոսնա-Հերսէքը յափշտակած է նոյնին։ Մեր թուրք պաշտօնակիցներուն դրեթէ մեծ մասը կը գովեն Անգլիան իբրեւ ազատասէր ու փառաւոր տէրութիւն մը որ իր չահերուն հետ միշտ կը հաշտեցնէ ուրիշներու չահերը. նաեւ խօսքով ու գործով ալ ապացուցած է թէ Թուրքիոյ սահմանադրական դրութեան անկեղծ կուսակիցն է։ Յուսալի կը նկատեն թէ Անգլիայէն զատ, Ֆրանսա ու Ռուսիա ալ, իբրեւ անոր բարեկամները, իրենց բարեկամութիւնը ցոյց պիտի տան Թուրքիոյ հանդէպ։

⁂

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ

Օսմ. բանակը խաղաղութեան ատեն 406,600 հոգիէ կը բաղկանայ. այդ թիւը պատերազմի ատեն կրնայ բարձրանալ 1,677,000։ Այդ զինուորներէն 700,000ը զինուորական կատարեալ մարզանք մը ստացած են։ Օսմ. նաւատորմը կը կազմեն 59 նաւեր՝ 64,924 թոնօ ընդհանուր տարողութեամբ եւ 492 թնդանօթներով, նաեւ ինը եկերապան, յածանաւներ եւ փոխադրութեան նաւեր։

—Պուլկարիոյ բանակը խաղաղութեան ատեն կը բաղկանայ 3,411 սպաներէ եւ 57,142 հեծեալներէ ու զինուորներէ։ Պատերազմի ատեն ունի ինը զօրաբաժին հետեւակներու՝ այսինքն 198,452 զինուոր եւ 40,400 ձի։ Ամբողջ թնդանօթներուն թիւն է 1,080։ Ունի 13 փոքր նաւեր եւ 1200 նաւաստիներ։

⁂

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայէն կը ծանուցանեն թէ աւստրական մէկ քանի մարտանաւեր նոյն նաւահանգիստը ժամաներ են։

—Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ նորսերէն առնուած վրդովիչ լուրերու հետեւանքով, նախարարաց Խորհուրդը ուրբաթ օրը արտասովոր գումարում մը ունեցեր է։ Խորհրդակցեր է Մակեդոնիայի խնդրոյն վրայ, որ կարեւորութիւն ստացած է եւ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Յունաստանի՝ Պուլկարիոյ ընթացքին հետեւանքով։

ՊՈՍՆԱ ԵՒ ՀԵՐՍԷՔ

Աւստրիոյ կառավարութիւնը կը փափաքի Պոսնա-Հերսէքը, իբրեւ ստանձնաչնորհեալ նահանգ, ուղղակի իր վարչութեան կցել. այս բաղձանքը հաղորդեր է մեծ տէրութեանց։ Աւստրիոյ դեսպանը Բ. Դրան պիտի դիմէ՝ այդ խնդիրը Օսմ. Տէրութեան հետ բարեկամաբար կարգադրելու եւ անոր հաւանութիւնը ստանալու համար։ Այդ որոշումը պիտի ծանուցուի յայտարարութեամբ մը, որ յառաջիկայ հինգչաբթի պիտի կարդացուի Պատուիրակութեանց ժողովին մէջ։ Հաստատուած է թէ անցեալ երեքշաբթի Ֆրանսայի նախագահին եւ Բերլինի աւստրիական դեսպանին միջեւ երեք ժամ տեւող տեսակցութեան առարկան այդ խնդիրը եղած է։

—Բարիզէն հեռագիր մը կ'ըսէ.—«Վիեննայէն առնուած հեռագիրները նայելով Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնը որոշեր է վերջնականապէս գրաւելով Պոսնա-Հերսէքը, անոր փոխարէն Նէնի-Բազարի գաւառը Թուրքիոյ վերադարձնել։ Իտալիա եւ Ռուսիա ալ այդ մասին համամիտ են Աւստրիոյ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զինուորական այն երեք ինքնաշարժ կառքերը, որոնք Ֆրանսայէն գնուած են, եւ որոնց փորձերը, ինչպէս ծանուցինք, առջի օրը կատարուեցան կայս. պալատան մօտ, երկու խումբ են՝ ինքնաշարժը երեք վագոնէ եւ մէկ վայրաչարժէ բաղկացած. ասոնց մէկը սպաներու համար է, երկրորդը՝ զինուորներու եւ երրորդն ալ հիւանդ կամ վիրաւորներու համար։ Քարիւղով կը չարժին։ Վայրաչարժին ինքնաշարժը մէկ ժամու մէջ 40-50 լիտրա քարիւղ եւ 100 լիտրա ջուր կը սպառէ. արագութիւնն է, կանոնաւոր եւ հարթ ճամբու վրայ, ժամը 19-20 քիլոմէթր։

—Անցեալ հինգշաբթի Բ. զօրաբանակին կեդրոնը՝ Էտիրնէ ղրկուեր են 114 թնդանօթ, 12 վակոն ռազմամթերք, 12 վակոն վառօդ. նաեւ Գ. զօրաբանակին կեդրոնը՝ Սելանիկ՝ նոյն քան թնդանօթ վառօդ ու ռազմամթերք։

— Պատերազմական նախարարութեան գրուեցաւ զինուորական պէտքեր հայթայթողներու պահանջները հատուցանել, որպէս զի Տէրսիմի մէջ համախմբուած զինուորական զօրութեան պէտքերը կանոնաւոր կերպով հոգացուին։

— Հելլենական երկաթուղիի գիծերը պուլկարական գիծերուն միացնելու համար ծրագիր մը պիտի պատրաստուի։

— Բժշկական վարժարանի նախկին չէնքին մէկ մասը պիտի յատկացուի ոստիկանութեան վարժարանի։

— Եաղմէճ արհեստաւորներն ալ գործադուլ ըրած են եւ իւրաքանչիւր ծրար մարմաչի համար տրուած 30 փարայէն ու մէճիտիէն 21 ղրուշէն հաշուելէն դժգոհ են եւ աւելի կը պահանջեն։

— Օսմ. Քոմիտէն դրամական օգնութիւն պիտի ընէ Իզմիրի նաւային արկածին ատեն ընկղմած անձերու ընտանիքներուն, որոնք դատ պիտի բանան չոգենաւային Ընկերութեան դէմ։

— Վանայ հայ ժողովուրդին կողմէ Պապէքեան, Սոլաքեան, Մանդակունեան, Թոփմաքեան եւ Ցոլնաճեան հետեւեալ հեռագիրը ուղղած են Իգտամի.—«Սահմանադրութեան հրատարակութիւնը երախտագիտութեամբ եւ ուրախութեամբ լեցուց բոլոր Օսմանցիներուն եւ մանաւանդ հարստահարեալ Հայերուն սիրտերը. սակայն ցաւօք կը տեսնենք թէ գործնականին մէջ անոր բարիք արդիւնքէն զրկուած ենք, վասն զի նախորդ դրութեան պատկանող պաշտօնեաները իրենց պաշտօնները կը չարունակեն եւ զեղծումները, կաշառակերութիւնները եւ չահամոլները ազատօրէն կը գործեն։ Հայտէրանլը Աշիրէթին պետը՝ Հիւսէյին փաշա, որ մեր հազարաւոր տուները ու ժամերը ոչնչացուցած է, թէեւ վերջերս Վան բերուեցաւ, սակայն անոր դէմ եղած բազմաթիւ բողոքներու հակառակ, տակաւին չէ պատժուած եւ հրապարակաւ սպառնալիքներ կ'ընէ. նորէն տեղը վերադարձած է, ուրով հաւանական է թէ իր պակաս մնացած չարիքները ամբողջացնէ։ Միւս Աշիրէթներու պետերը եւ կարգ մը գայմագամներ ու միւտիրներ ալ կը չարունակեն իրենց նախորդ բռնակալական ընթացքը։ Կ'աղերսենք վերջ մը տալ մեր այս անտանելի վիճակին։»

— Յունական լրագիրները կ'ըսեն թէ Սերպիա ու Յունաստան յայտարարեր են որ Օսմ. Տէրութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ եթէ պատերազմ ծագի, Օսմ. Տէրութիւնը պիտի չօգնեն։

— Իզմիրէն կը գրեն յունական լրագիրներուն թէ Սամոսի մէջ ընդհարումներ կը կատարուին ազատամիտներուն եւ օսմ. զինուորներուն միջեւ։ Վաթիի բնակիչներէն շատեր ձերբակալուած են Սամոսի իշխանին Քոպասի էֆ.ի հրամանով։

— Այն-իւլ-Տէօվլէ, Թաւրէժէն ութ ժամ հեռուն գտնուած Ճուշպար անուն հայաբնակ գիւղին բնակիչներուն դիմելով, առաջարկեր է իր բանակին համար ռումբ պատրաստել, սակայն գիւղացիները պատասխաներ են թէ Սէդդար խանին գործածած ռումբերը Կովկասէն հոն եկած Հայերը կը պատրաստեն եւ թէ իրենք այդ արհեստին հմուտ չեն։

— Պալու - Գափանայրնի հանքերուն գործաւորները նորէն սկսան աշխատիլ։

— Քիւրտերու քոմիտէ մը կազմուեցաւ, զանազան Աշիրէթներու միջեւ եղած հակառակութիւնները բառնալու եւ զանոնք դաստիարակելու նպատակով։

— Առեւտրական դատարանը, ի բացակայութեան դատապարտեց փախստական Իզզէթը ու տղան Մէհմէտ Ալին՝ առաջինը 2500 ոսկի հատուցանելու Շիրքէթի Խայրիէի եւ երկրորդն ալ 2750՝ Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէի։

— Բժշկական Ընկերութեան ժողովները սկսած են սեպտ. 19/2 հոկտ.ի ուրբաթ օրուընէ՝ իրիկուան եւրոպական ժամ 4ին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 5 հոկտ.—Հավասի մէկ զեկոյցը կ'ըսէ.— Պ. Քլէմանսօ, կէսօրէն ետքը, ընդունեց Պ. Բիչոնը եւ յետոյ տեսակցեցաւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի հետ։ Պ. Իզվոլսքիի եւ Պ. Պ. Քլէմանսօյի ու Բիչոնի միջեւ կատարուած տեսակցութիւնէն կը հետեւի թէ Ֆրանսայի ու Ռուսիոյ կառավարութեանց միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ Արեւելքի գործերուն համար։

—Թան կը յայտարարէ թէ Արեւելքի դէպքերը, մանաւանդ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը, որ առանց բան մը տալու ամէն բան կ'առնէ, Բարիզի, Լոնտոնի ու Բեդերսպուրկի Դահլիճներուն վրայ պարտք կը դնեն յիչեցնելու Եւրոպային թէ Պերլինի դաշնագրութիւնը չի կրնար պատռուիլ, այլ կրնայ սրբագրուիլ։ Ասոր համար համաձայնութիւն մը անհրաժեշտ է նոյն դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց միջեւ, համաձայնութիւն մը որ դեսպանախորհուրդի մը գումարումովը միայն կրնայ ձեռք բերուիլ։ Թան կը յաւելու.—«Ֆրանսա միշտ Թուրքիոյ նկատմամբ ճշմարիտ բարեկամութենէ մը պիտի ներշնչուի. նաեւ անշահախնդիր բարեկամութիւն մը Աւստրիոյ մասին, որուն համակրութիւնը կը գնահատէ, եւ թէ Պուլկարիոյ համար։ Բայց ո՛չ Ֆրանսա եւ ոչ միւս տէրութիւնները չեն կրնար ետ կենալ իրենց կարծիքը յայտնելու իրաւունքէն։»

—Լոնտոնէն առնուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը նախաձեռնութիւնը պիտի ստանձնէ մեղմացնելու եւ սահմանափակելու կռիւը Արեւելքի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ֆրանսայի դեսպան Պ. Քամպոն տեսակցեցաւ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Սըր Էտուարտ Կրէյի հետ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ, Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակմանը վրայ խօսելով, կ'ըսէ.— «Բ. Դուռը եթէ իրեն յատուկ չահերը միայն նկատողութեան առնէ եւ կիրքէ չվարուի, պիտի տեսնէ որ Պուլկարիոյ անկախութեամբը երկար ատենէ ի վեր կորսուած բան մը միայն կը կորսնցնէ՝ Այսթեֆանոսի դաշնագրութեամբ, Պերլինի դաշնագրութեամբ եւ Արեւելեան Ռումէլիի յեղափոխութիւնով։ Եւրոպա մեծ ուշադրութեամբ պիտի սպասէ Կ. Պոլսէն տրուելիք որոշման, ուր, ինչպէս կը յուսանք, խոհականութեան նկատումները նախամեծար պիտի համարուին եւ արգելք պիտի ըլլան բուռն ձեռնարկներուն։ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ պատերազմ մը անօգուտ արիւնահեղութիւն մը պիտի ըլլայ, վասն զի եւրոպական եւ ոչ մէկ տէրութիւն չի կրնար խորհիլ Պուլկարիան ու Արեւելեան Ռումէլին նորէն դնելու Բ. Դրան իշխանութեան շրջանակին մէջ եւ յեղաշրջելու կատարուած իրողութիւնները։ Այդ տեսակ պատերազմ մը քաղաքական ու գործնական նպատակ մը պիտի չունենայ։»

— Ուրիշ լրագիրներ ալ յոյս կը յայտնեն թէ խաղաղութիւնը պիտի պահպանուի։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Աւստրիոյ դեսպանը հոս ժամանեց եւ պիտի ներկայանայ Ցարին, որուն պիտի յանձնէ Ֆրանց Յոզէֆ ինքնագիր մէկ նամակը։

ԼՈՆՏՈՆ.—Աւստրիոյ դեսպանը Ֆրանց Յոզէֆ կայսեր ինքնագիր մէկ նամակը յանձնեց Էտուարտ Թագաւորին։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Հոս մեծ տպաւորութիւն մը գործեց Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը։ Սերպիոյ Թագաւորը յետաձգեց իր ուղեւորութիւնը մարզանքներուն համար։ Միայն գահաժառանգ իշխանը գնաց։ Կէսօրէն երեք ժամ ետքը թագաւորին նախագահութեամբ նախարարաց Խորհուրդ մը գումարուեցաւ պալատան մէջ։ Իրիկունը ժողովրդեան բազմութիւն մը համակրական ցոյցեր ըրաւ օսմ. դեսպանատան առջեւ, յետոյ Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի ու Իտալիոյ դեսպանատանց առջեւ։ Կուսակցապետները իրենց պալատ հրաւիրուեցան կացութեան վրայ խորհրդակցելու։

ՍՈՖԻԱ.— Անհիմն է այն լուրը թէ Պուլկարիա զօրահանութիւն պիտի կատարէ։ Մինչեւ հիմա այդ տեսակ միջոց մը ձեռք առնուած չէ։ Քաղաքը լուսազարդուած է։ Փողոցներուն մէջ մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ։

— Պուլկարիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ Թուրքիոյ կողմէ յարձակողական ձեռնարկներէ չի վախցուիր։ Աւելի կ'ենթադրուի թէ Թուրքիա պիտի ընդունի կատարուած իրողութիւնը։ Այսուհանդերձ զինուորական ընդարձակ միջոցներ ձեռք առնուած են՝ Թուրքիոյ դէմ պաշտպանողական պատերազմի մը համար։ Մինչեւ հիմա, սակայն, զօրահանութեան հրաման տրուած չէ։

ՊԱՐԻԶ.—Արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիչոն տեսակցեցաւ Պ. Իզվոլսքիի եւ Անգլիոյ ու Թուրքիոյ դեսպաններուն հետ։

—Բարիզի Սակարանը բացուելուն մեծ յուզում պատճառեցին Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը ծանուցանող առաջին հեռագիրները։ Օսմ. արժեթուղթերը սկսան վաճառուիլ հինգ «բուան»ի անկումով՝ 87. գնող չկար։ Ռումէլիի երկաթուղին 175.75ի իջաւ, Օսմ. Պանքան 685 ու 672 գոցուեցաւ։ Օսմ. Ռէժին 395 եւ Էրէկլի՝ 296։ Այդ անկումը բոլոր գիներուն վրայ ազդեց. միայն ֆրանսական Ռանթը դիմադրեց՝ կէս «բուան» կորսնցնելով՝ 95.10։ Ռուսականները ծախուեցան եւ 98ի ինկան, բայց յետոյ 99ի բարձրացան։ Սպանիական արտաքինն ալ մէկ «բուան» կորսնցուց։ Ռիօ Թինթօ 1694էն 1704ի բարձրացաւ։ Պալիա Գարաայտըն՝ 401։ Թրամուայ 71.50էն 65.50ի իջաւ։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ անգլիական քոնսոլիտէն կէս «բուան» կորսնցուց։ Օսմ. Միացեալը՝ 87.75։ Բարիզի վերջին գիներուն վրայ մէկ «բուան» վրայ դրաւ։ Օսմ. Պանքան 1.75 կորսնցուց։ Պուլկարականները լաւ են՝ 98։

ԹԱՏՐՈՆ

ՎԱՐԻԷԹԷ ԹԱՏՐՈՆ

(Theatre des Varietes)

Բերայի Վարիէթէ Թատրոնին Տնօրէնութիւնը բոլորովին նոր, հետաքրքրաշարժ ու սիրուն տարրերէ բաղկացեալ Վարիէթէի խումբ մը կազմած է, որ ամէն իրիկուն ժամը 3ին (Ը. Թ.) ներկայացումներ կը սարքէ։ Կ'արժէ տեսնել իր երգչուհիները, պարուհիները եւ պիսիքլիստները որոնք հիանալի են պարզապէս։ Ռոյալ Սթար Սինէմաթօկրաֆի մը կողմէ գեղեցիկ եւ հետաքրքրաշարժ տեսարաններ կը ներկայացուին բնականին յար եւ նման։ Գիները չափաւոր։ Ամէն կիրակի ցերեկոյթ։ Այս գիշեր երկրորդ դիւանագիտական երեկոյթը պիտի տրուի եւ իրենց տէպիւն պիտի ընեն Բուքէ Բարիզիէն անուն նորօրինակ Ֆրանսացի պարուհիները։ Մօտ օրէն նոր արուեստագէտներ պիտի հասնին։ Թատրոնին տնօրէնութիւնը Պ. Փ. Լէհման եւ Ընկ. ամէն ջանք ի գործ կը դնէ թատրոնասէր հասարակութիւնը գոհացնելու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԱՂԵԿԵԶ ԿՈՉ ՄԸ

ԽՆՈՒՍ

Խնուսի վիճակը ողբալի է։ Խնուս հոգեւարքի տագնապներով կը գալարի՝ Անօթութիւն, մերկութիւն, անյուսութիւն եւ... բռնութիւն. ահա՛ Խնուսի վիճակը։ Խնուսի Հայութիւնը նիւթապէս մեռա՛ծ է։ Խնուս ալ Պուլանըգի պէս ասկէ քանի մը տարիներ առաջ հացով կը կշտացնէր շրջակայ քանի մը գաւառներ, բայց այժմ, ո՜հ, այժմ ալ անօթութեան ու սովի ճիրաններուն մատնուած անտանելի տանջանքներով կը տուայտի, հարիւրաւոր խեղճեր «հա՛ց, հա՛ց» կ'աղաղակեն։ Ահա՛ հեղհեղուկ ձմրան դուռներուն կը մօտենանք. Աստուա՛ծ իմ, ի՞նչ պիտի ըլլայ Խնուսցիին վիճակը։

Ո՞վ աւերեց եւ կործանեց Խնուսը եւ խեղճ Հայերը թշուառացուց, ստրկացուց, թալլեց, կողոպտեց եւ այս գերի ազգին արիւնը ծծեց անյագ տզրուկի մը պէս։ Բազմաթիւ եղած են Խնուսցիին արիւնը ծծող տզրուկները։ Կառավարութիւնը մէկ կողմէն բռնաբարած է թշուառ Խնուսցին եւ քիւրտն ալ միւս կողմէն։ Մէկուն պակաս թողուցած անգթութեան չափը, միւսը կատարելապէս լեցուցած է։ Ազատութեան արշալոյսը ողջունեց գերի Հայութիւնը, հաւասարութեան փողը հզօրապէս հնչուեցաւ Օսմ. մայրաքաղաքէն. բայց ո՞ւր է Ազատութիւնը եւ Հաւասարութիւնը Խնուսի մէջ։ Յուլիս 11էն մինչեւ ներկայ թուականը ամբողջ 60 (վաթսուն!!) օրեր սահած գացած են եւ սակայն այս երկարապատում օրերուն մէջ եւ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն տեղի ունեցած է հոս։ Ազատութիւնը ո՛չ միայն սիրով չողջունուեցաւ հոս կառավարական կարգ մը հակասահմանադրական պաշտօնեաներու կողմէ, այլ պատճառ եղաւ անոնց դաւադրութիւններուն, ատելութեանց եւ բռնութեանց աւելնալուն։ Աւա՜ղ, դաւագրութիւններ կը նիւթուին կառավարական անձերու և Համիտէի վայրագ ու ճիւաղ զօրապետներու կողմէ Թշուառ Հայութեան համար, ասոնք կ'ուզեն Հայուն արիւնը խմել, վասն զի չեն կրնար սանձել անսնելով զայն ազատ։ Ատոնցմէ սիրահեղակ կուսակալ Պաքրիի ազգականներէն ու կուսակիցներէն Նուսրէտտին պէյ որ պէկեսիէի ռէյիս է, միացած Համիտիէներէն Խէլլօ հետ, համրացութիւն մը կը պատրաստէ, ինչպէս կը լսենք, բոլոր Համիտիէներէն և Աշիրէթներէն և կ'ուզէ... հակասահմանադրական ապստամբութիւն մը յղանալ։ Քիւրտ համիտիէներ Նուսրէտտինի պէս հակայեղափոխական անձերէ թելադրուած՝ կ'ըսեն, «կամ մա՛հ կամ նախկին դրութիւնը։»

Կառավարական բոլոր շէնքերը հայուն ձրի աշխատանքովը շինուած են։ Կառավարական սնդուկի ու կաշառակեր պաշտօնեաներուն քսակը Հայէն կողոպտուած դրամովը պարարտացեր ու հարստութիւնը բազմապատկուեր է։ Նուսրէտտին հայաբնակ Չէվիրմէն կողոպտեր է, Մուսօն հայաբնակ Խօզլուն աւերակ դարձուցեր է, Շիւքրին հայաբնակ Ըլլիճը բռնագրաւեր է։ Թահսիլտար, ոստիկան, մէմուր, քիւրտ ձեռք ձեռքի տալով հայուն արիւնը ծծեցին ու սառեցուցին անոր արիւնը։ Կերա՛ն հայուն հացը, խլեցին հայուն ստացուածքը, թալլեցին հայը և այսօր ալ երբ Նահատակաց արիւնէն ու ամէններէն Ազատութիւնը կը ծնի, կրկին անցեալ ռէժիմին վայրագութիւնը ի գործ կը դնեն խեղճ ու լքեալ հայուն վրայ։ Ինչո՞ւ. վասն զի հոս՝ Խնուսի մէջ չկայ յեղափոխական կազմակերպութիւն, այլ վոհմակ մը հակասահմանադրական անձեր կառավարութեան մէջ և ամէնուրեք։ Անցեալ օր Միւֆրէզէ զօրք կը ղրկուի Ղարա-Չօպան և երբ կ'անցնին Հարամիկ գիւղէն հայու մը պատանը կը թալլեն ու հայը կը ծեծեն վիրաւորելով չարաչար։ Այս է Հաւասարութիւնը։ Մինչեւ ե՞րբ Նուսրէտտիններ, Ֆէհմիներ, Տէֆթէրտարներ, մահասէպէճիներ, ոստիկաններ, մէմուրներ, թահսիլտարներ կողոպտեն մեզ. մինչեւ ե՞րբ այս բռնութիւնը, այս վայրագութիւնը։ Խնուս վտանգի մէջ է. պէտք է փութով գործի ձեռնարկել և փրկել։ Ի՞նչ է դարմանը. պէտք է կառավարական բոլոր պաշտօնեանները հեռացնել, փոխել երկրէն. ասոնք հայակերներ են, որոնց մէջ Հայ ուսող հայեր ալ կան, ինչպէս թահսիլտար Սեդրաք և ուրիշներ. պէտք է զինու զօրութեամբ զսպել քիւրտերը ու պատժել ասոնց գլուխները։ Օսմ. Քօմիթէն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Պատրիարքարանը, Մամուլը թո՛ղ իրենց ուշադրութիւնը Խնուսի վրայ դարձնեն։ Խնուս վտանգի մէջ է. փրկեցէ՛ք զայն, ո՛հ, փրկեցէք։

6 սեպտ. ԽՆՈՒՍՑԻՆ

⁂

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Օրուան խնդիրներու շարքին մէջ, ամէնէն ինքնատիպն և ո՛չ նուազ... խայտառակն ալ է փախուստը Եղիկէլ վրդ.ի տեղւոյս նախորդ առաջնորդին, որուն 13ամեայ պաշտօնավարութեան խնդութիւնը պարզեցի նախորդ քրոնիկովս։ Ամսոյս 8-9ի գիշերը, Եղիկէլ վրդ. խոյս տուած է քաղաքէն, իր մօր, քեռիին, սպասաւորին և չորս հեծեալ ոստիկաններու հետ, ետին թողլով հաշուեպահանջ համայնքին զայրոյթն ու զարշանքը։ Անկից զատ ուրիշ միջոց մնացած չէր իրեն, զերծանելու համար զեղծումներու այն անել բաւիղներէն, ուր բանտուած՝ կը տապլտկէր երկար ատենէ ի վեր։ Բայց այս միեւնոյն արարքով, վերջնապէս կը հաստատէր այլ եւս, եղած բոլոր ամբաստանութիւնները, անջնջելի մուր մը քսելով իր 13 տարուան մակաբուծութեան շրջանին։ Բայց հետաքրքրական է գիտնալ թէ՝ ո՞ւր կը փախչի այս տխրահռչակ շնորհաճակը։ Երուսաղէ՞մ, ուր երթալ կը սոսկար միշտ, գիտնալով որ հոն չպիտի կրնար համդիստ լճանալ իր մեծափոր ծուլութիւնը։ Պոլի՞ս, ուր այսօր խստօրէն երեսէ ձգուած են իրեն նման անխիղճ շահագործողները։ Գաւառնե՞րը՝ պաշտօնի մը ի խնդիր։ Սակայն գաւառացին ալ այսօր իր իրաւունքին տէ՛րն է. Եղիկէլ վրդ.ի նմանները արհամարհանք միայն կը գտնեն այժմ որ և է տեղ. ոչ ոք պիտի փորձէ ենթարկուիլ այն շարաշահութեանց, որոնցմէ հազիւ ազատիլ կրցած է Տիգրանակերտցին։

⁂ Այս խողութեան քով, երբ հակապատկեր կրնանք դնել՝ արժանաւոր կղերականի մը անունը՝ Տիգրանակերտէն։ Տ. Կորիւն վրդ. Եկմէքճեանն էր այն, Եդեսիոյ արդի Տեղապահը, որ օգոստ.ի վերջերը հոս հասաւ Կարինէն և սիրալիր ընդունելութիւնով մը ողջունուեցաւ։ Փութացումի ստիպողական ըլլալուն՝ յաջորդ օրն իսկ մեկնեցաւ դէպի պաշտօնատեղին։ Տ. Կորիւն վրդ. Չարսանճագի նախորդ առաջնորդը, գործօն և սիրուած եկեղեցական մըն է, աղքատէր, մարդասէր և կրթասէր միանգամայն։ Ցաւալի է որ, երկու տարիէ ի վեր, Չարսանճագի մէջ իրեն յաջորդող Տեղապահին՝ Տ. Յովհաննէս վրդ. Տէր-Յակոբեանի բացարձակ անճարակութեան և ընչաքաղցութեան երեսէն, քար ու քանդ եղած են եկեղեցական ու կրթական գործերը, ինչպէս շլսուած ենք ժամանակին։

—Տ. Կորիւն վրդ.ի մեկնումէն 1-2 օր վերջ, ցաւով լսեցինք իր կողոպտուիլը՝ այս վերջերս այդ կողմերն ասպատակող աւազակներու կողմէ։ Արդարեւ ատենէ մը ի վեր ուղեգծի այդ շրջաններն անապահովութեան մատնուած են, Միլլի Աշիրէթին պետ Իպրահիմ փաշայի արբանեակներուն երեսէն։ Հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուած են սակայն. լիայոյս ենք թէ այլեւս արմատէն պիտի խլուին այդ չարիքները, որոնք տարիներէ ի վեր յաճախ զբաղեցուցած են Տիգրանակերտի բնակչութիւնն ալ, իր կարգին։

⁂ Ամսոյս 8ի կիրակին, երկրորդ անգամը ըլլալով Ս. Կիրակոսի մայր եկեղեցին, իր շրջականերով լեցուած էր խուռն բազմութիւն մը։ Այս անգամ ճառախօսութիւններով, թելադրանքներ եղան ժողովուրդին, Ազատութեան ճշմարիտ ըմբռնում մը յանձնարարելով անոնց, չմոռցնելու համար չափաւորութիւնն ու քաղաքավարութիւնը՝ ամէն պարագայի մէջ։ Այդ առթիւ, Պ. Վարդգէս, այդ անձնուրաց յեղափոխականը իր հրաժեշտի ողջոյնը տուաւ Տիգրանակերտցիներուն և բոլոր ժողովրդեան, որոնց սիրալիր յարգանքին առարկայ դարձած էր, ամէն տեղ անխտիր։

⁂ Խօսելու ազատութիւնը նոր եռանդ տուած է տեղւոյս երիտասարդութեան։ Եղիկէլ վրդ.ի հալածանքին ենթակայ կիրակնօրեայ վարժարանէն զատ, այժմ հիմնուած է «Ուսումնասիրաց» ընկերութիւն մըն ալ, որուն ապագայ կը տեսնենք յաճախ. Յաջողութիւն, բարգաւաճում և յարատեւութիւն կը մաղթենք։

⁂ Բաւական խլրտում կը պատճառեն, այս օրերս, եկեղեց. շրջանակին մէջ, ժողովական ընտրութիւնները։ Եւ դեռ ո՜րքան ժողովներ կան ընտրուելիք։ Եղիկէլ վրդ.ի ձգած աւերքները դարմանել լիովին՝ այսօրուան ու վաղուան գործը չէ արդարեւ։

⁂ Կրթական գործն ալ, իր կարգին, իր առաջ կարեւորութեամբ կը զբաղեցնէ Առաջնորդարանը, հոգաբարձութիւնն ու ժողովուրդը։ Բայց դեռ որոշ կերպարանք մը չէ առած։ Վերջին Պր. Վարդգէս, միշտ աջակցեցաւ ազգային բոլոր գործերուն, որոնք կարող Տնօրէնի մը կը կարօտին։ Պահ մը, նոյն իսկ թախանձուեցաւ որ նոյն ինքն Պր. Վարդգէս ստանձնէ տնօրէնութիւնը, ինչ որ հիմնապէս պիտի դառնար բարգաւաճման բարեբախտ շրջան մը, սկզբամբ՝ չը մերժուեցաւ ալ, բայց իր պատկանած մարմնոյն հրահանգներէն ստիպուեցաւ մեկնելու պատրաստուիլ։

Հետեւաբար, կրթական գործին նախընթաց մեր մասնաւոր ուսումնասիրութիւնը կը վերապահենք յառաջիկային, երբ վարժարաններն իրենց որոշ վիճակին մէջ խարսխուին վերջնապէս։

10 Սեպտ. ԹՂԹԱԿԻՑ

⁂

ՍՈՒԶԴԱՏԻՆ

Հակառակ թէ Ազատութեան հանդէսներն ու խրախճանութիւններն աւարտած, անոր քաղաքիս մէջ ծայր տուաւ խորհրդաւոր գողութիւններ, համանման սպարդամներու մէջ։ Թերթիս մէջ նկարագրուած նախորդ երկու գողութեանց հեղինակները տակաւին չեն ձերբակալուած։ Դարձեալ խումբ մը գողեր, տասը օր առաջ, Սարդունեան Հաճի Օհան աղայի աղջկան՝ ակին կիւլիւնտայի ատենը կը յաջողին մտնել և միայն մէկ սենեակէն 50 ոսկիի արժողութեամբ զոյքեր ժողվելով կը մեկնին, առանց միւսները կողոպտելու ժամանակ ունենալու։ Դժբախտաբար մինչեւ հիմայ այս գողերուն ալ հետքը չէ գտնուած։ Քաղաքիս բոլիսներուն անկարողութեանը պատճառաւ կարող ու լուսամիտ կառավարիչի մը պէտքը յոյժ զգալի եղած է։

⁂ Շաբաթ մը առաջ քաղաքիս 12 ժամ հեռու, Պօզղալեանի և Բումպիկեանի Հայոց կացութիւնը յոյժ վտանգաւոր էր։ Տարիներէ ի վեր Հայոց հողը, դրամն ու պատիւը ըստ հաճոյս գործածող Բումպիկեցի բռնակալ պէյերը՝ Օսմ. Սահմանադրութենէն գոհ չըլլալով, իրենց չար արբանեակներով համախորհուրդ, Հայոց դէմ ջարդ մը պատրաստելու վատ խորհուրդը կը յղանան. առ այս Հայերը ահ ու դողի մատնուած, տեղական հեռագիրներով օգնութիւն կը հայցեն։ Գեր. Հայր սուրբը խոկոյն Շէրիֆ փաշային դիմելով հարկ եղած աջակցութիւնը խնդրեց, որուն շնորհիւ վտանգը առ այժմ անցած է։ Հրամանատար փաշային այս ազդու անօրինութեանց առթիւ անկեղծ երախտագիտութիւն կը յայտնենք։ Երկու շաբաթէ ի վեր երեսփոխանական քուէարկութեանց՝ սիրով կը մասնակցին Թուրք, հայ և յոյն հասարակութիւնները։ Մզկիթներու մէջ դեռ բարի յորդորներ ու քարոզներ կը շարունակուին ռամիկ տարրին, որոնց շնորհիւ հետզհետէ թուրք և հայ եղբայրակցութիւնը կը զօրանայ քաղաքիս մէջ։

11 Սեպտ. Յ. Ա. ԼԵՆԻԿԵԱՆ

⁂

ՄՈՒՇ

Խրախճանութեան մէջ է մայրաքաղաքը իր բոլոր տարասեռ բնակչութիւնով. այս կողմերը գաւառային հեռաւոր ու մութ անկիւններու մէջ կացութիւնը շատ աննշան բացառութեամբ նոյնը կը մնայ։ Սահմանադրութեան հետ արդարութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրակցութիւն հռչակուած, ամէն տեղ տարածուած փոքրիկ հանդէսներ ալ տեսնուած են, բայց հին ռէժիմի վարժուած պաշտօնէութիւնը, խուժանը զանազան դասակարգերը, մանաւանդ բռնակալները, կեղեքիչներու աւատական դասերը դեռ չեն կրնար հասկնալ անցած դարձածին ու չեն կրնար հաշտուիլ Սահմանադրական ոգիին, անըմբռնելի գտնելով զայն. ուստի կը շարունակեն յամառիլ ու յենուիլ իրենց ստամոքսական-բռնակալ դիրքերուն վրայ. իսկ միւս, արհեստաւորը, վաստակաւոր մեր ժողովուրդը կը քաշէ դեռ իր նախկին դէզ մը ցաւերու ճմլող ու ջլատիչ ծանրութիւնը. սպասելով որ ազատութեան, հաւասարութեան արեւու կենսունակ շողերը իրենց վերանորոգիչ ազդեցութիւնն ի սպաս դնեն իրենց խաւարեալ ու խոնարհ արեւուն։ Դեռ իմ արեւն ալ անոնց հետ խաւար է։ Գեղամ

⁂

ՊԱՂՏԱՏ

Միութեան և Յառաջդիմութեան Քօմիթէն յաջողութեամբ կը շարունակէ իր երկրաշէն ձեռնարկները. լսելով որ այդ անուանով Քերպէլայի միւթէսարըֆութեան մէջ (Պաղտատի նահանգ) կազմուած քօմիթէին աղտոտ ձգտումներուն արդիւնք կը հանդիսանայ տեղւոյն միւթէսարըֆը, Պաղտատի կեդրոնը հոն ղրկեց երկու քննիչ, որպէս զի եղելութիւնը քննուի և պէտք եղածը անօրինուի։ Նոյնպէս պէտք եղածը ի գործ դրուած որպէս զի Պասրայի մէջ ալ ճիւղ մը ունենայ, ուր կուսակալը արդէն պաշտօնանկ եղած է իր բռնապետական ընթացքին համար։

Քօմիթէին զօրաւոր ժողովի անդամներէն Խօսրով Պէյլիկճեան, Ֆէրիտ և Նաժիմ էֆ.ները ներքին կանոնագիրի ծրագիր մը շինելով ներկայացուցին ժողովին որ վաւերացուց, զայն որոշելով ըստ այնմ վարել ժողովոյ նիստերը։

—Պաղտատի Հայոց նորընտիր առաջնորդ Մովսէս եպիսկոպոս Կէօմիւկճեան անցեալ կիրակի պաշտօնական փոխադարձ այցելութեան եկաւ քօմիթէին պաշտօնատեղին և մեծ պատիւներով ընդունուելով ատենաբանութիւն մը ըրաւ առ իմաստ թէ՝ Օսմ. Սահմանադրութիւնը վարդենի մըն է որուն շուրջի փուշերը պէտք է քաղել որպէս զի ժողովուրդը անոր վարդերը տեսնելով յարի ու փարի անոր։ Նախագահ Հասան պէյ պատշաճ խօսքերով շնորհակալութիւն յայտնեց այս այցելութեան համար և Սրբազանը օշարակով ու սուրճով մեծարուելէ յետոյ մեկնեցաւ իրեն ընկերակցող վեց-եօթը ազգայիններով։

—Կուսակալական անօրինութեամբ նահանգիս պիւրօներէն կողմէ ու աւելորդ պաշտօնները ջնջելով կաշառակեր պաշտօնեաները հեռացնելու նպատակով կազմուած յանձնաժողովին մէջ Օսմ. Քօմիթէն ալ երեք անդամ ունենալու փափաք յայտնեց և իր այդ փափաքը ընդունուեցաւ։

ՄՈՒՇԷՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՈՒՂՂՈՒԱԾ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Մուշէն հետեւեալ հեռագիրը ուղղուած է Դաշնակցական քօմիթէին. —

«Ոճրագործ Գասում պէյ Պիթլիսի մէջ ձերբակալուեցաւ ու բանտարկուեցաւ։ Մասնաւորապէս կը խնդրենք ու կը պահանջենք որ անոր դատավարութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ կատարուի։ Հարկ եղած տեղեկագիրները պիտի ղրկուին։ [illegible] կը մնայ։ Փախստական գիւղացիները իրենց վերադարձին բնակարան չեն կրնար գտնել, վասն զի գաղթականները և Քիւրտերը անոնց տուները ու արտերը բռնի գրաւած են։ Ցայժմ տարագիր գիւղացիներուն վերադարձնելու համար օգտակար անօրինութիւն մը չըլլար։ Կը խնդրենք որ այս ցաւալի ու անհեթեթ վիճակին դարման մը խորհելու պաշտօնով եղող յանձնաժողովին յանձնուի վերոյիշեալ գործը։ Սասունի հայ անձնուէրները զսպելու համար երեք տարի առաջ շինուած զօրանոցներուն մէջ զինուորները տակաւին կը սպասեն, ինչ որ արգելք կ'ըլլայ Սասունի գիւղացիներուն անցուդարձին և պատճառ մը անոնց գրգռուելուն. նաեւ կը վնասէ երկրագործական ու զինուորական գանձերուն։ Ուստի կը խնդրենք պէտք եղած տեղը դիմել՝ զինուորները փութով զօրանոցներէն հանել տալու համար։»

"ԳՈՐԾ,,

Թիֆլիսի Յրդ քաղաքամասի ոստիկանութիւնը կնքեր է Զանգակի խմբագրատունը սեպտ. 23ին, 1000 րուպլի տուգանքը չվճարելուն պատճառով։ Սեպտ. 24ին Զանգակի տեղ սկսած է լոյս տեսնել Գործ թերթը, միեւնոյն ուղղութեամբ, միեւնոյն ծաւալով և պարունակութեամբ։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ. —Թիֆլիսի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս ստացեր է Վանի առաջն. Տեղապահ Զաւէն վրդ.է հետեւեալ հեռագիրը սեպտ. 8ին. — «Թուրք կառավարութիւնը սկսեց Արճէշի, Սա-խլ-Ճիւալի, Աղբակի և այլ տեղերու Հայոց գրաւուած կալուածները վերադարձնել։ Փութացէք ճամբայ հանել գաղթականները։»

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԷՆ կը գրեն. —Ամսոյս 3ին Էջմիածնի Սինոդի անդամ Տ. Յուսիկ Զօհրապեան յայտարարութիւն մը ներկայացուց Սինոդին կաթողիկոսական ծանուցագրական հրովարտակները ըստ պատկանելոյն չը հասնելուն մասին. ապա խնդրեց Սինոդէն, որ դիմէ Կովկասի փոխարքային՝ բացատրելով գործին լրջութիւնը և կարեւորութիւնը, խնդրէ որպէս զի ծանուցագրական հրովարտակները շուտով հասնին Կ. Պոլսի Պատրիարքարանը։ Սինոդը յարգելով Տ. Յուսիկ վրդ.ի յայտարարութիւնը՝ նոյն օրը հեռագրով դիմեց Բեգլերաշուիլի Կովկասի Փոխարքային՝ խնդրելով, որպէսզի պատշաճ արտօնութիւնը ընէ, հրովարտակները Պոլսի Պատրիարքարանը ղրկելու մասին և արդիւնքը տեղեկացնէ Սինոդին։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԼԱԼԱՅԵԱՆ վերադարձած է Թիֆլիս, իր կատարած պեղումներու վայրերէն։ Յիշեալը երկու ամիս շարունակ Նոր-Բայազիդի գաւառին մէջ շատ յաջող պեղումներ կատարեր է, յետոյ լուսանկարիչ Երմակովի հետ Նոր-Բայազիդի և Վայոց Ձորի ուշադրութեան արժանի բոլոր գիւղերը այցելեր և նկարեր է հնութիւնները, տաճարները, թիւերը և արձանագրութիւնները։ Այդ 300 լուսանկարներէն, որոնք պիտի հրատարակուին «Ազգագրական Հանդէսի» և Մոսկուայի հնագիտական ընկերութեան հրատարակութեան մէջ, Պ. Լալայեանը պիտի կազմէ, թէ լուսանկարչական և թէ զինկօկրաֆիական ալպոմներ՝ համառօտ բացատրութիւններով։ Պ. Լալայեան փափաքելով լիովին նուիրուիլ իր նախասիրած գործին՝ հրաժարեցաւ նաեւ գիմնազիոնի մէջ ունեցած դասերէն և մօտ օրէն կրկին պիտի ուղեւորի Նոր-Բայազիդ՝ դարձեալ պեղումներ կատարելու համար։ Անոր կատարած պեղումներուն արդիւնքը կը պատկանի Հայոց Ազգագրական ընկերութեան, ինչպէս և՝ այս ճանապարհորդութեան միջոցին Պ. Երմակովի նկարած պատկերներէն գիրք շինելու կամ լուսանկարելու արտօնութիւնը։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ՝ Ռուսահայ գրողին, Թաղումը տեղի ունեցեր է Սեպտեմբեր 7ին, մարմինը Միքայէլեան հիւանդանոցէն տարուեր է Վանքի մայր եկեղեցին. պատարագէն յետոյ յուղարկաւորներու խումբը գացեր է դէպի Խօջի վանքի գերեզմանատունը։ Դագաղի վրայ դրուած են մէկ քանի պսակ։ Թաղումը ներկայ էր բաւականաչափ հասարակութիւն. կային նաեւ Թիֆլիսի հայ թերթերի խմբագրութիւնները, զանազան հասարակական հիմնարկութիւններու ներկայացուցիչները. ինչպէս նաեւ ժուռնալիստներու ընկերութեան ներկայացուցիչ Պ. Կարինին։ Թէ վանքի տաճարին և բակին և թէ գերեզմանատան մէջ խօսուեր են չորս մը դամբանականներ։ Հանգուցեալը թաղուեր է Ներսէսի ու Րաֆֆիի գերեզմաններուն կից։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ մէջ յառաջիկայ ուրբաթ օր մայրաքաղաքիս քարոզիչ եպիսկոպոսներուն, եկեղեցական երեսփոխաններէն կարեւոր անդամներու և Կրօն. ժողովոյ գլխաւոր անդամներուն ներկայութեան խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին, որոշելու համար թէ ի՛նչ ընթացք պէտք է բռնել կաթողիկոսական ընտրութեանց մէջ, քանի որ մինչեւ այժմ հրաւիրագիրները դեռ չեն հասած Պոլիս։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. Փոխանորդը վանքին ապրանքներու խնդրին առթիւ անհամաձայնութիւն մը ունեցաւ դատական և գործոց նախագահին և նոյնաքննական խորհրդականին հետ։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ «Ընթերցասիրաց Ընկերութեան» Գործադիր Ժողովը հրաժարած է, որովհետեւ դիտողութիւն եղած է թէ ընտրութիւնն ապօրէն կերպով կատարուած է, այսինքն առանց բաժանորդներուն մեծամասնութեանը մասնակցութեան։ Ուստի մօտերս դարձեալ ընտրութեան պիտի ձեռնարկուի, բաժանորդներուն ընտրելեաց ցանկ մը և քուէթուղթեր ղրկուելով։ Յուսանք թէ ա՛լ վերջինը կ'ըլլայ այս ընտրութիւնը և «Ընթերցասիրաց» կ'սկսի բաղձալի գործունէութիւնը ցոյց տալ։

ՊԱՐԻԶԷՆ. — Անցեալ կիրակի Ս. Խաչի տօնին առթիւ Բարիզի Հայ եկեղեցին մէջ խռնուած էր հաւատացեալներու երկսեռ բազմութիւն մը։ Ս. Պատարագի պաշտօնէն Սեղանին վրայ բերուեցաւ Տիար Արամ Պապոյեանի (վաղամեռիկ եղբօրը յիշատակին համար շինուած) Ս. Աստուածածնայ յոյժ գեղեցիկ մէկ նկարը։ Ս. Օծման արարողութիւնը կատարեց հանդիսաւոր կերպով տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Տ. Վաղարշակ քհ. Բիրամեան։

30 Սեպտ.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց Ընկերութեան ընդհանուր ժողով պիտի գումարէ յառաջիկայ չորեքշ. 27 Սեպտ., ժամը 7ին (Բ. Թ.), Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ յարակից Արուեստանոցի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի Ազն. Ընկերուհիներէ որ ներկայ բոլոր հրաւէր նկատելով բարեհաճին իրենց ներկայութեամբ պատուել այս նիստը։

ԾԱՆՕԹ գրագէտ և Անահիտի խմբագրապետ Տիար Արշակ Չօպանեան երէկ առաւօտ Բարիզէն մայրաքաղաքս հասաւ։

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ առանձին տետրակով հրատարակած է սեպտեմբեր 14ի կիրակին Խասգիւղի եկեղեցին մէջ իր արտասանած բանախօսութիւնը որով իր Խորհրդարանական Ծրագիրը կը պարզէ։

Տ. ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

ՕԾՄԱՆ ՈՒ ԹԱՂՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Երէկ Օրթագիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցին մէջ կատարուեցաւ նոյն թաղի աւագերէց և Կրօն. ժողովի անդամ Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Տէր-Սարգսեանի օծման և յուղարկաւորութեան հանդէսը, ի ներկայութեան երկսեռ խուռն բազմութեան։ Առաւօտուն Ս. Պատարագ մատոյց Տ. Մկրտիչ Արքեպս. Վեհապետեան։ «Ողջոյն»էն առաջ Ամեն. Տ. Մատթէոս Սրբազան Իզմիրլեան կատարեց օծումը և յետոյ իմաստալից դամբանականով մը քահանայական պաշտօնին և անոր պարտաւորութեանց վրայ խօսելով, գովեստն ըրաւ հանգուցեալ Տ. Սահակ հօր որ 54 տարիներ անընդհատ քահանայական պաշտօն վարած և իր ծաղիկ հասակէն իսկ մինչեւ մահը իր բանիւ և գրով պաշտպան կանգնած է Հայ. Ս. Եկեղեցւոյ։ Թէեւ հանգուցեալ տէր հայրը խստութիւն ցուցուցած է ոմանց դէմ, սակայն ատիկա ըրած է մի միայն արդարութեան, ճշմարտութեան և քրիստոնէական կրօնքի պաշտպանման համար։ պէտք է խոստովանիլ թէ այս պատուական քահանային հոգածութիւնն էր որ առաջնորդեց իմ նախնեաց քայլերս, յարեց Ն. Ամենապատուութիւնն, որ հանգուցեալ Տէր հօր ամէնէն արժանաւոր աշակերտը և ամբողջ Հայ Ազգին ու Եկեղեցին պարծանքն է այսօր։

Ապա Իզմիրլեան Սրբազան հանգուցեալ քահանային վարչական և երեսփոխանական ժողովոց և ազգ. այլ և այլ ժողովներու մէջ ունեցած արդիւնաւոր պաշտօնավարութիւնը թուելով, և զայն օրինակ ցուցնելով մեր քահանաներուն, հանգիստ մաղթեց անոր հոգւոյն և մխիթարութիւն իր որդւոյն և պարագաներուն։

Ներկայ եկեղեցականներն էին՝ բաց ի Իզմիրլեան Սրբազանէն՝ Տ. Տ. Մկրտիչ Վեհապետեան, Համայեակ Դիմաքսեան և Գէորգ Երէցեան Արքեպիսկոպոսները, Տ. Տ. Ներսէս Խարախանեան, Գէորգ Ասլանեան, Մեսրոպ Նշանեան, Գնէլ Գալէմքեարեան, Եղիշէ Չիլինկիրեան Վ.ները, Կրօն. ժողովոյ կողմէ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Դուրեան, Տ. Միքայէլ Աչճեան և Տ. Գրիգոր Ճէզվէճեան քհնյ.ները ու քանի մը քահանաներ և այլ և այլ թաղերէ եկած դպրապետներ ու դպիրներ։

Դագաղը, զգեստաւորեալ և սաղաւարտակիր չորս քահանաներ, ուսամբարձ դուրս հանեցին եկեղեցին. ութը յաղթանդամ երիտասարդներ կ'օգնէին անոնց։ Եկեղեցւոյ բակին մէջ Ս. Թարգմանչաց վարժ.ի ուսուցիչ Միհրան էֆ. Թաշճեան դամբանական մը խօսելով հանգ. Տ. Սահակի գործունէութիւնը և հայ Եկեղեցւոյ մատուցած ծառայութիւնները յիշեց։ Ապա թափօր կազմուեցաւ, որուն առջեւէն կ'երթային Օրթագիւղի վարժարանաց երկսեռ աշակերտները, թեւերնին սեւ շղարշներ կապուած. Եկեղեցին ներկայ էին Յոյն եկեղեցական մը և Հրէից երեք խախամներ։ Դիտելի էր որ Հայ-հռոմէական վարդապետներէն ոչ ոք կար թափօրին հետ և կամ իրենց եկեղեցին առջեւ, մինչդեռ Յունաց եկեղեցին առջեւ քահանաներ ու դպիրներ զգեստաւորեալ Աւետարան կարդացին։ Թափօրին անցած ճամբաներուն վրայ բոլոր խանութները գոցուած էին ի յարգանս։

Հանգուցեալ Տէր Հօր դագաղն ապա Ալլ. գերեզմանատան մէջ ամփոփուեցաւ։ Օրթագիւղի քարոզիչ Տ. Մամբրէ Սրբազան թէ՝ եկեղեցին մէջ և թէ թափօրին միջոցին բացակայութիւնը նշանակելի էր. չէր կրնար Սրբազանը գոնէ իբր ազդի հանել այդ պատուական քահանային դագաղին։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին մէջ, ինչպէս գրած էինք, առջի օր տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը Կարապետ էֆ. Գափամաճեանի։ Տաճարը այս առթիւ շքեղօրէն զարդարուած և լուսազարդուած էր։ Ներկայ էին մայրաքաղաքիս վաճառական, ակումբական, բժշկական, փաստաբանական և գրական զանազան ծանօթ անձնաւորութիւններ՝ որոնց անունները մի առ մի թուել անկարելի է։ Տաճարին մէջտեղը, շքեղ մահիճի մը վրայ, կը հանգչէր հանգուցեալին դագաղը՝ շրջապատուած ծաղկեպսակներով։ Դասին մէջ սուգի կեցած էր՝ հանգուցեալին փեսան՝ Տօքթ. Վահրամ Թորգոմեան, շրջապատուած ընտանիքին պարագաներէն։ Իսկ միւս դասին մէջ ներկայ էին նաեւ [illegible] Սրբազան, Բաբգէն Վ. և Սամուէլեան, Բաշխեան ու Ձէվէճեան քահանաները։ Իսկ Վիեննայի Մխիթարեանները՝ Հ. Հ. Գրիգորիս Գալէմքեարեան և Գաբրիէլ Մէնէվիշեան Վ.ները։

Մեռելական արարողութեանց կը նախագահէր Բերայի քարոզիչ Տ. Համայեակ Սրբազան, իր շուրջը ունենալով՝ Տ. Մկրտիչ Վեհապետեան և Տ. Մուշեղ Սեպուհեան եպիսկ.ները, ինչպէս նաեւ Գէորգ Ասլանեան, Գնէլ Գալէմքեարեան, Ներսէս Խարախանեան, Գրիգորիս Աստուրեան, Անանիա Հազարապետեան և Վրթանէս Գալուստեան վրդ.ները և բազմաթիւ քահանաներ ու դպիրներ, որոնք զոյգ կերպով կը մասնակցէին արարողութեան։

Արարողութեանց վերջ նախագահ Տ. Համայեակ Սրբազան բեմ ելաւ և խօսեցաւ գեղեցիկ դամբանական մը. թուեց հանգուցեալ Կարապետ էֆ.ի բարեպաշտութիւնը և ուղղամիտ ազգային անձնուէր ծառայութիւնները, և վերջացուց երկնային մխիթարութիւն հայցելով հանգուցեալին պարագաներուն։ Ապա կազմուեցաւ թափօրը և դագաղը տարուեցաւ մինչեւ եկեղեցին արտաքին դուռը։ Մօտերը կը կրէին Տեարք՝ Լեւոն Ղօնչէվկիլեան, Լեւոն Նշանեան, Միհրան Շիրինեան, Եր. Ճէօղեան և Լեւոն ու Գեղամ Բիւրբիւրեան։ Իսկ կերոնները բռնած էին Տեարք՝ Սարգիս Սիմոնօֆ, Յակոբ Գափամաճեան, Յակոբ Ապուսեան, Անտոն Թորոս, Բօնի Բաղտօբուլօ, Ժօզէֆ Բէյքդաքիս և Լեւոն Տէմիրճիպաշեան։

Եկեղեցւոյ բակին մէջ ներկաներէն շատեր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին տօքթ. Թորգոմեան էֆ.ի և պարագաներուն, ու քիչ վերջ դագաղը դրուեցաւ շքեղ մահիկառքի մը մէջ և հետեւորդութեամբ յուղարկաւորներու փոխադրուեցաւ Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը և ընտանեկան յատուկ դամբարանի մը մէջ ամփոփուեցաւ Կարապետ էֆ.ի մարմինը։

Խմբագրութիւնս այս տխուր առթիւ անգամ մը եւս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ տօքթ. Թորգոմեան էֆ.ի և պարագաներուն։

Գափամաճեան և Թորգոմեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք հաճեցան անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնել՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Սեպտեմբեր 1908

Օսմ. Միացեալ փոխառեալ պարտաթուղթ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ղշ.	95 24
» ամէնէն վար գինը	»	95 20
» » վեր »	»	96 30
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	96 07

Բումելի Երկաթուղի

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	161 —
» ամէնէն վար գին	»	159 3/4
» » վեր »	»	162 1/4
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	160 1/2

ՄԵԾ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ-ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ
50,000 բառ, ոճ եւ ասութիւն
գիտական եւ այլ կարեւոր բառերու
Յաւելուածով
ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՊԵՏՐՈՍ ԷՖԷՆՏԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
Կը վաճառուի կողքեալ 35 ղշ.ի
Կը գտնուի Պալենց գրատուն
10—9

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԸՆԴԴԷՄ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 6 Հոկտ. — Պերլինէր Թակեպլատ կ'ըսէ. — «Հիմակ է որ առաւել քան երբեք գերման կայսրութիւնը պէտք է առաջնորդուի Պիզմարք իշխանին սկզբունքէն։ Հասկնալի է որ Հէրսէկ-Պոսնան այլեւս Թուրքիոյ ձեռքը կարելի չէ որ իյնայ, գոյութիւն այս կացութեան ապացոյցներէն յետոյ, զոր ցոյց տուաւ Աւստրիա-Հունգարիա այդ երկրին մէջ։ Մենք երբեք աչք չպիտի նետենք Աւստրիոյ այդ նոր նահանգներուն վրայ, եթէ անիկա իրեն կցէ զանոնք. բայց մենք ո և է պատճառ չունինք այս առթիւ նախաձեռնարկ ըլլալու»։ Նոյն թերթը շարունակելով կ'ըսէ.— «Մենք շա՛տ ունինք տեսնելու որ իրաց կացութիւնը անփոփոխ մնայ Պալքանի մէջ։ Ասոր համար է որ կը կարծենք թէ մեծ անկախ Պուլկարիոյ մը կազմութիւնը չի կրնար համաձայն ըլլալ գերման շահերուն հետ՝ Պալքաններուն մէջ։ Թուրքիոյ հպատակ իշխանի տիտղոսէն զատ ի Պուլկարիոյ Ջար տիտղոսին անցումը— ինչ որ կայսեր համանիշ է—Ֆէրտինանտ իշխանին չափ խորամանկ դիւանագէտի մը համար խաղ, վտանգաւոր ձեռնարկ մըն է։ Կը մնայ գիտնալ թէ Ռուսիոյ Ջարը ի՛նչպէս պիտի համաձայնի իր Դաշնակցին եղբօր հետ. բայց ատիկա իր գիտնալիք բանն է։ Ի՛նչ ալ ըլլան այս առթիւ Ռուսիոյ զգացումները, Գերմանիոյ համար ո՛չ մէկ շարժառիթ չկայ իր աջակցութիւնը տալու նմանօրինակ մեծամոլիկ բաղձանքներու։ Ֆէրտինանտ իշխանը իր անձին վտանգո՛վ կը գործէ։ Թուրքիա արդէն բաւական նուաստացման բռնած է իր թշնամիները և տակաւին շատ անվախճ կերպով, արտասովոր կորովով և մեծ առաւոտեամբ մը։ Այս անգամ եւս ամէն բան կրնայ պատահիլ Պուլկարիոյ մէջ՝ երազուածէն բոլորովին տարբեր կերպով։ Եթէ Թուրքիա մերժէ ընդունիլ իրաց նոր վիճակը՝ յանկարծ զինեալ կռուի մը պատահականութեան դիմաց պիտի գտնուի Պուլկարիա։ Հետեւաբար Աւստրիա և մանաւանդ Գերմանիոյ շահը կը պահանջէ դեկավարել, եթէ կարելի է, Պալքաններուն համար տակներուն, որ հանդարտ կենան և եթէ սակայն անկարելի է, զէթ սահմանափակել վէճը։ Վօսիշէ Ցայթունկ ուժգնօրէն կը քննադատէ Պուլկարիոյ այս ընթացքը և կ'ըսէ թէ ատիկայ իր մեծամոլութեան մէկ արդիւնքն է։» Նոյն թերթը յետոյ սապէս կ'աւելցնէ. «Մինչեւ ցարդ Պուլկարիա իրականապէս անկախ պետութիւն մըն էր. այս հանգամանքով անիկայ զօրեղ իրաւունքներ կը կրէր և պատուաւոր կը մնար։ Իր գործելու ազատութեան մէջ երբե՛ք արգելքի չհանդիպեցաւ իր գերիշխան Պետութեան կողմէ։ Մի միայն Արեւելեան Րումէլիի տուրքը կը յիշեցնէր թէ՝ Պուլկարիա տակաւին հպատակ դիրք մը ունէր հանդէպ Սուլթանին։ Մինչ այս վայրկեանին Պուլկարիա ո և է պատճառ չունէր անմտաբար այս տիպի քայլեր, որոնք կրնային աղքատ վէճ մը յառաջ բերել։ Վասն զի հաւանական չէ որ Երիտասարդ-Թուրքերը, որոնք ազգային մեծ արժանապատւութեամբ մը ոգեւորուած են, հանդարտօրէն հաշուի դառնան Պուլկարիոյ այս հնարքին։ Աւելի հաւանական է ընդունիլ որ անոնք զէնք պիտի առնեն, թէեւ համոզուած իսկ ըլլան թէ՝ Պուլկարիոյ հետ պատերազմ մը պիտի ըլլար և թէ ամէնէն նպաստաւոր պարագային մէջ ո և է օգուտ պիտի չունենար Թուրքիոյ համար։ Պոսնա-Հէրսէկի խնդրոյն արծարծումի մասին խօսելով Վօսիշէ Ցայթունկ կ'ըսէ. — «Մենք երբե՛ք նպատակ չպիտի ունենանք այս խնդիրը նկատել այնպէս, ինչպէս կը նկատենք պուլկար մեծամոլութեան պայթումը։ Մենք միայն կը ցաւինք որ չվաղուին զուգադիպեցաւ մը հաստատել Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Պուլկարիոյ ձեռնարկներուն միջեւ։ Աւստրիա-Հունգարիա իր բարօրէն շինեց գործովը, Պոսնա-Հէրսէկի վրայ սեփականութեան հիմնաւոր իրաւունքներ ստացած է։ Քանի մը օրուան մէջ իրաց ճշմարիտ կացութիւնը յստակօրէն պիտի ճանչցուի։ Եւրոպայի մէջ ո՛վ երբեք մտածած է թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ տրուած գրաւման պաշտօնը օր մը կրնայ ջնջուիլ և թէ Թուրքիա կրնայ իր վեհապետական իրաւունքները դարձեալ բանեցնել այդ երկրին վրայ։ Նոյն իսկ Թուրքիոյ մէջ, Սահմանադրութենէն առաջ, ոչ ոք համարձակած է այդ քան յանդուգն երազներ սնուցանել։ Մնաց որ, Եւրոպայի մէջ, երկար ատենէ ի վեր ամէն մարդ սովրած է գրաւեալ հողերը նկատել իբրեւ ամբողջական մաս Հապսպուրկեան Հարստութեան։»

ԼՈՆՏՈՆ, 6 Հոկտ. — Ռէօյթէրի գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ անգլիական կառավարութիւնը ոչ մէկ տէրութեան մօտ կրնայ ճանչնալ միջազգային դաշնագիր մը փոփոխելու իրաւունքը, առանց բոլոր ստորագրող տէրութեանց հաւանութեանը։ Հետեւապէս պիտի մերժէ վաւերացնել Պերլինի դաշնագրին դէմ ո և է օրինազանցութիւն, և կատարուած իրողութիւնները այն ատեն պիտի ճանչնայ երբ միւս տէրութիւնները յայտնեն իրենց կարծիքը և մանաւանդ Թուրքիան՝ որուն անմիջական շահը աւելի վտանգի տակ է քան միւս տէրութեանց շահը՝ այս խնդրին մէջ։

ՄԱՅԵՐ
Վաճառատանց մէջ բացառապէս աժան ապրանքներ կը ծախուին
եղանակին վերջաւորութեան առթիւ
ԳԻՆՆԵՐԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ԶԵՂՉՈՒԱԾ ԵՆ
ՄԱՅԵՐ
ՂԱԼԱԹԻԱ-ՊՈԼԻՍ

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Ազգ.—Կ. Պոլսոյ Թրամուէյներու Ընկերութիւնը նուաղուրդի կը դնէ Պերիփէօյէն Թախթալըս շինուելիք նոր գիծին համար պէտք եղած 3000 խորանարդ մեթր հողի մատակարարութիւնը։ Նուաղուրդը պիտի կատարուի հոկտ. 2/15ի հինգշաբթի օրը կէսօրէն երեք ժամ ետքը՝ Ընկերութեան կեդրոնատեղին՝ Ղալաթիա Վօյվօտա փողոց։ Մասնակցիլ ուզողները կրնան պայմաններուն տեղեկանալ Ընկերութեան մատակարարական դիւանէն։ Նուաղուրդին մասնակցողները պէտք է իբրեւ երաշխաւորութիւն տասը ոսկի յանձնեն Ընկերութեան արկղին, նուաղուրդը փակուելէն ետքը իրենց վերադարձուելու պայմանով։

Կ. Պոլիս, սեպտ. 18/2 հոկտ. 908

1—5 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
10,000,000 օսմ. ոսկի կամ
250.000,000 ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Շիշլի ճամբան № 54

ԳԼԽԱՒՈՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, [illegible], Գավալա, Տէտէ Աղաճ, Էսկիշէհիր, Երուսաղէմ, Գամասկոս, Գոնիա, Լառնագա, Լիմասոլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միտիլլի, Մանչէսթըր, Նիքոսիա, Ուշագ, Բոր-Սայիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն, [illegible] Տրիպոլիս եւ Սկիւտ։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գոնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (պոլիցա) գրաւ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրտիններ կու տայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, ամէն տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, ոսկեղէններ կամ ստակ, անօթներ կամ կըրքին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Ղէլաթա [illegible] մէջ հաստատուած մասնաւոր [illegible] մէջ (պահեստի եւ մեքենական [illegible]), որոնց կառավարել ու պահպանութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունողներ մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վճարելիքները [illegible] եղած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պարտաւոր կը գանձէ, առանց միջնորդներու, աւանդ առնուած արժեթուղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ որուն փոխանակագինը համաձայն։ Անոր տիրոջ հաշուոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն ու Փարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պէրլին, Պրիւսէլ, Հռոմ, Վիէննա, եւայլն։ Ծոցատետրերու արդիւնքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց ետքագրութիւնները դուռ առ դուռ առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ սակարանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ, գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Ռումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի Ցեմենտատոնի [illegible] Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլն բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը տանէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանցում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագին մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաշուընթացով եւ շատ չ փոխոր պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրօններ։ Իր սնտուկներուն մէջ գանձուած արժեթուղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Քրետ Ֆոնսիէ Եգիպտոսի 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է՝ Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնց Սակարանին մէջ ընդունուած ըլլալն կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարուածի հարցեր վճարելէ առաջ եղած կորուստը, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը, որ փոփոխական է, չէ հողորդուի աղաղին։ 50—36

ՓՀԷՆԻՔՍ ԱՍՍՈՒՐԱՆՍ ԼՏ. Cº

PHŒNIX ASSURANCE LD. Cº

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սօսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան ճանաչած էյանն է
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ
Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքթորիա խան, Պանք Օթոմանի մօտ,
Ղալաթիա:
Փոխ գործակալ ի Պոլիս
Ֆնտըքլեան խան ՃԻՎԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ՅՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սելանիկ, Իզմիր, Պիրէոս, Բադրաս, Վօլօ, Շիրա, Քալամադա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխն և աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքային ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրները կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքնե, րու և արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն չափ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ամրացած ամենայն խնամք առնելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղամսուրք խոցեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, ու տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ	3%
Վեց ամսուան համար	3½%
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր ծծեսակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն զրուշ 52 ամսեկամ։ 50—19

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ. երու երթեւեկ.
1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ			Կոխմբ. 622 Ապր. եւ Ճմբ. Առտու
Կայարան			
Գոնիա		մկն.	12 30
Գաշըն խան			1 01
Չումրա			1 45
Արըգ Էօրէն			2 13
Մանտասուն			2 42
Գարաման		ժմն.	3 13
		մկն.	3 28
Սիտրօվա			3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ			4 44
Ալաճա			5 20
Էրէյլի		ժմն.	5 45
		մկն.	6 05
Պուլկուրլու	իրիկուն	ժմն.	6 20
ԴԱՐՁ			Կոխմբ. 621 Ապր. եւ Ճմբ. Իրիկուն
Կայարան			
Պուլկուրլու		մկն.	6 35
Էրէյլի		ժմն.	6 53
		մկն.	8 50
Ալաճա			9 17
Այրանճը-Տէրպէնտ			10 01
Սիտրօվա			10 43
Գարաման		ժմն.	11 07
		մկն.	11 22
Մանտասուն			11 55
Արըգ Էօրէն			12 24
Չումրա			1 —
Գաշըն խան			1 36
Գոնիա	իրիկուն	ժմն.	2 05

50—18

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Medaille d'Or Paris 1889
FARINE NESTLÉ
Aliment complet pour les Enfants

Խճճին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վկայիւ համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։

50—29

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Դրամա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանասթըր, Սկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքեր հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան սրբոց պայմանաժամներով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալօնիք փոքր վճարումներու համար ալ հնարաւորական Մնացորդ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—23

ԻՕՏՕՆ ՌՈԲԷՆ ROBIN

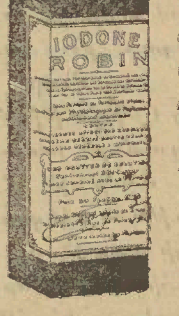

Անոնք որ կը տառապին Ֆրանկախտէ, սրտի և երիկամունքի հիւանդութիւններէ, Թոքերու ընդլայնումէ, ռնդերակութենէ, յօդացաւէ և կամ ներէ վերջին երկու հիւանդութեանց մասին արամադրութիւն կը տեսնեն իրենց մէջ, ըստ սովորութեան՝ իօտիւր կ'առնեն, որովհետեւ բժշկականօրէն հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է թէ իօտիւրն խորխման եղող իօտն ամէնէն աղէկ հակամանիչն է, որ մարմնէն ներս մանելու պէս, հիւանդութեանց միակ պատճառն ու զարգացուցիչ եղող մանրէնները կա՛մ կ'ոչնչացնէ և կամ անոնց Թոյնը կը չէզոքացնէ։ Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ որ իօտ կամ իօտիւր երբէք բացարձակապէս մաքուր չըլլալով կրնայ շատ մը խանգարումներ առաջ բերել մարդկային մարմնոյն մէջ։ Տօքթ. Ռօպէն այս չարիքին առաջքը առնելու և իօտ բացարձակապէս օգտակար դարձնելու մտածումով, երկար փորձերէ ետք յաջողած է պատրաստել ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆ անուն դեղը, որ վաւերացուած է Ֆրանսայի բժշկական դժուարահաճ Ակադեմիէն և հիւանդանոցներուն յանձնարարուած իբր անվտանգ իօտ, որ այս դեղին ամէն բուժիչ յատկութիւնները ունի և զերծ է անոր անպատեհութիւններէն։ ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆը կը ծախուի մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։

18—2

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
ԼԵԶ. ԵՒ ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԱՅ

Վարժարանս 11րդ. շրջանն սկսաւ, մեր գիշերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտները կը հրաւիրուին վարժարան։

Վարժարանս ունի երեք դասընթացք, Մանկապարտէզ՝ 3 տարի, Նախակրթարան՝ 4 և Ուսումնարան՝ 3 տարի։

Վարժարանիս նպատակն է ուսուցանել վաճառականութիւն և լեզու, կարեւոր ուսմանց և գիտութեանց ճիւղերով միասին։

Ինչպէս յայտնի է, Օսմ. Սահմանադրութիւնը ընդարձակ ասպարէզ կը բանայ Հայ ազգին. այսու Հայրենիքի ուսեալ ու լեզուագէտ անհատները պիտի գնահատուին պետական-վարչական գործերու մէջ, ինչպէս պիտի քաջալերուին անհատական ձեռնարկներու մէջ ալ։

Ուստի վաճառականութեան, լեզուագիտութեան, վարչագիտութեան և նմանօրինակ պատուական ասպարէզներու համար պատրաստուելու փափաք ունեցող տղաք կը հրաւիրուին աշակերտիլ մեր վարժարանին, ուր պիտի վայելեն ընտանեկան խնամք հայկական լուրջ դաստիարակութեամբ։

Վարժարանիս ծրագիրն ու կանոնագիրը ձրի կը ղրկուի փափաքողաց։ Դիմել Բագրատունի վարժարան Բերա, Բոնկալթի։ Հիմնադիր-Տնօրէն

10—6 ՑԱՆՈՐ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ՅՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— Ընդհ. Տնօրէնութիւնս կը ծանուցանէ թէ Էկիրտիր (Գոնիա) գաւառակին մէջ Պէօրրիւօղլու և Գաւշալա լիճերուն ձկնորսութեան տուրքը, որուն պայմանաժամը օգոստոս ամսուն վերջը կը լրանայ և երեք տարուան համար 92,000 ղրուշի վարձու տրուած էր նախապէս, յուն. 1էն սկսեալ աճուրդի դրուած է դարձեալ երեք տարուան համար։ Աճուրդին պայմանաժամը մինչեւ հոկտ. 15 (Հ. Ն.) երկարաձգուած ըլլալուն, Կ. Պոլսոյ մէջ մասնակցիլ ուզողները եթէ կը փափաքին տեղեկութիւններ ստանալ աճուրդին վրայ, կրնան ներկայանալ Հանր. Պարտքի Ընդհանուր Տնօրէնութեան (Դգեկից Ըմպելիներու ճիւղ)։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Անձեր 20 բուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նոզըր խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սառօք, Շէյխ Իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու Թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Խիճն-Հօճիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիադիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անգրիա, Մօտա ճանապարհ.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Լ. Ռօսի, Պէօյիւքտէրէ ճամբայ, Թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրիանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Ըէտոլ Էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկելիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Ստէֆանօ, Բէշլէճեան Էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԱՆԱՏՈԼՅԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառք. 223 խառն Առ.				ԴԱՐՁ Կառք. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Կէօքճէ Քըըք	մկն.	2 20
1 39	»	Սապօնճը Բունար	»	1 38
2 33	»	Ալայունտ	»	12 42
3 14	»	Չէքիւրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Իհսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Կազլըկէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Պէօյիւք Զօպանլար	»	8 20
7 36	»	Չայ	»	7 33
8 21	»	Իսհագլու	»	6 40
8 45	»	Եասսըան	»	6 15
9 16	»	Աք շէհիր	»	5 53
9 48	»	Ազարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Ջավուշճը քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկին	»	4 03
11 55	»	Գատըն-Խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Էօնի	»	2 27
1 22	»	Մէյտան	»	1 47
2 22	»	Բուռնաքր-Գալը	»	12 42
3 —	ժմն.	Գոնիա	մկն.	12 —
Իրիկ.				Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառք. 122 խառն Առ.				ԴԱՐՁ Կառք. 121 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աղ Բունար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալբու Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախըր	»	8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	»	8 1
4 58	»	Պոլէր	»	7 4
5 35	»	Սասիլէր	»	6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 3	»	Բօլաթլը	»	5 16
8 21	»	Մալը Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սէնճան Քէօյ	»	2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն.	2 —
Իրիկ.				Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառք. 424 խառն Իրկ.				ԴԱՐՁ Կառք. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 33	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Կռ. 322 խռ. Առ.	324 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաեունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ	Կռ. 321 խռ. Առ.	323 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաեունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 Խռ.	Թ. 46 Խռ.				ԴԱՐՁ Կառ. Թ. 41 Խռ.	Թ. 43 Խռ.
Ժ. Վ.	Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
առ. 12 32 իր.	7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամուրջ	ժմն.	4 44 առ.	11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէպզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճըլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարըմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Չիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Պէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սափանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Պիլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Գարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Պօզէիւք	»		12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Չուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւեր	Թոնօ	Նաւեր	Թոնօ	Նաւեր	Թոնօ	Նաւեր	Թոնօ	Նաւեր	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	1511	Հիտալկօ	1581	Մարթէլլօ	3709	Սարֆօ	1129
Ալէփփօ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Մէսսինա	3557	Սէրրա	1785
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթէնօ	2277	Տրագօ	1718	Հումպէր	595	Մօնթէպէլլօ	3419	Սկէրօ	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իտահօ	2354	Նիկօ	1988	Թասօ	1828
Պօրօտինօ	1264	Էկօ	3464	Իտալօ	5540	Օթօ	4100	Թ. Ուիլսըն	1546
Գէֆֆալօ	4481	Էլտօրատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օթրանթօ	4086	Թօրոնթօ	3337
Տէլֆօ	1871	Էսքիմօ	1861	Քէլսօ	1068	Օրլանտօ	1585	Թրալէօ	1470
Գոլիօնօ	1827	Ֆարօ	951	Կոլրիճէ	2307	Փալէրմօ	1637	Ուրալլէօ	242
Գարէօ	1844	Ֆլամինգօ	1828	Լանտօ	1700	Պլաթօ	510	Վասկօ	1914
Գուզօ	1094	Ֆլորէնցիա	849	Լէօ	1058	Ռիալթօ	3329	Վօլօ	1289
Ջէլաօ	2729	Ֆրանչէսքօ	4582	Լէփանթօ	3272	Ռինալտօ	1553	Հալթնուրտ	2391
Ուոլթօ	1881	Գալիլէօ	3066	Լէֆքարտօ	1643	Ռոլլօ	1618	Էնթօ	1850
Գոլօբասօ	1835	Հիտալկօ	1143	Լորէնցօ	3191	Ռուպիօ	1789	Զէնօ	1300
Գօնքօ	2905	Հոմօ	1011	Մալվա	724	[illegible]	136	Թռոսր	
Իզառօ	895	Հորատիօ	1695	Մարէնգօ	1973			Մանիա	

Ընդհանուր գործակալ Հըլէն ետ ետրսն եւ.

Քօլէնզօ շոգենաւը, Նաւապետ Պրանթըն

Ընդհանուր գործակալ Հըլէն ետ եր սղուսսուն

Թոնիօ շոգենաւը, Նաւապետ Թայլն, նոյ. 1ին։ Քէօսթէնճէ և Օտեսա։

Դիմել Գործակալներուն՝ Տ. ՀԻԼՑ ԷՆՐԻՔՕՏ

Թիւ 22—24, Քէլլէր Մէլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—49

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅՆՈՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ, 12 տարուան կատարեալ ընթացքով, 3 տարի մանկապարտէզ (երկսեռ), Տարրական Դասընթացք (երկսեռ), Միջին Դասընթացք (միայն աղջկանց), Բարձրագոյն եւ Երկրորդական 5 տարուան ընթացքով (միայն աղջկանց):

Բազմաթիւ պոլսեցի և գաւառացի ազգայնոց ծնողաց առաջարկին վրայ, բացինք Սկիւտար-Իճատիէի կեդրոնին մէջ մեր աղջկանց Բարձրագոյն-Երկրորդական վարժարանը, օդասուն, բարձրադիր ընդարձակ շէնքի մը մէջ, ուր ազգային և բնտանեկան ընտիր դաստիարակութիւն մը պիտի տրուի, ձեռնհաս և պարկեշտ հայ ու օտարազգի ծանօթ ուսուցչաց ձեռամբ։ Բաց ի կրօնական և բարոյական ուսուցման և մայրենի լեզուէ, խնամով պիտի աւանդուին Թուրքերէն, Ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուները բոլորովին նոր և մանկավարժական դրութեամբ, ինչպէս նաև ուսողական, բնագիտական և բնապատմական, աշխարհագրական և պատմական ճիւղերը, գեղարուեստական, ձեռարուեստի դասերը, ձայնական և գործիական երաժշտութիւնը՝ բաղձացուած եղանակաւ։

Վարժարանը կը բացուի 1 սեպտ.ին և դասախօսութիւնները կը սկսին նոյն ամսոյ 8ին Բշ. օր։

Կը հրաւիրուին պատ. ծնողք և պաշտպանք մինչեւ 8 սեպտ. դիմել արձանագրութեան համար Տնօրէնութեան, որ ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի իր բնակարանը, Սկիւտար Իճատիէ, Գայսէրլիօղլու փողոց Թիւ 13։ Պայմանք դիւրամատչելի։ Հինգ աշակերտով դասարանները պիտի բացուին։ Զատիկէն օտարիներ մասնաւոր ճիւղերու կրնան հետեւիլ։ Հիմնադիր-Տնօրէն

10—8 ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր

Դշ. 17/30 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 17/30 Օտեսա. իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 18/1 Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 18/1 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 19/2 Սեվաստոբոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոտոս Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Տրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոր-Սայիտ և Աղեքսանդրիա. ժամ 4

50—14

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԻ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Հոկտ. 6ին, Միքէրկի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 11ին, Ֆրիժի, Սեւ ծովէն
Հոկտ. 13ին, Իմէրէթի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Հոկտ. 7ին, Միքէրկի, Սեւ Ծով։
Հոկտ. 12ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա
Հոկտ. 14ին, Իմէրէթի, Սեւ Ծով
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Փարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Փարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէփի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ, քարափին վրայ։

15 50—12 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայլօզրիս
Մինիս	Էմիսիս
Ռափսիս	Գուզիրիս
Թէյպըր	Մօէրիս
Նարպօն	Ֆայէլլ
Նավարէն	Ֆարօս
	Թիպա

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հաստատուն են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար սեղանատուն ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ նաւամատչելի [illegible] ճամբորդներ կ'առնեն բայց սեղանատուն չունին։ Ճաշկերէ Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Ղալաթիոյ մաքսատունէն ետքը՝ իրենց ապրանքներու շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Անգլիոյ եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՄՈՒԹՈԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ռէթիմ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս
ԼԻՎԵՐՊՈՒԼ ՄՕՍ Ընկ.
50—10 31 Ճէյմս Սդրիթ, Լիվրբուլ

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ